

**ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΝΙΑΙΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ**

1. Σκοπός της διδασκαλίας του μαθήματος

Σκοπός της γλωσσικής διδασκαλίας είναι να κατακτήσουν οι μαθητές το βασικό όργανο επικοινωνίας της γλωσσικής τους κοινότητας, ώστε να αναπτυχθούν διανοητικά και συναισθηματικά. Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία του λόγου για τη συμμετοχή στην κοινωνική ζωή, ώστε είτε ως πομποί είτε ως δέκτες του λόγου να μετέχουν στα κοινά ως ελεύθεροι δημοκρατικοί πολίτες με κριτική και υπεύθυνη στάση. Να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τα δομικά και γραμματικά στοιχεία της νεοελληνικής γλώσσας στον προτασιακό και κειμενικό λόγο, ώστε να κατανοούν και να αιτιολογούν και τις τυχόν παρεκκλίσεις ή ανατροπές των παραπάνω στοιχείων. Να εκτιμήσουν, επίσης, τη σημασία της γλώσσας ως βασικού φορέα της έκφρασης και του πολιτισμού κάθε λαού. Να εκτιμήσουν την πολιτιστική τους παράδοση της οποίας βασικό στοιχείο και φορέας είναι η γλώσσα, σεβόμενοι συγχρόνως τη γλώσσα και τις πολιτιστικές αξίες άλλων λαών. Να κατανοήσουν, τέλος, οι μαθητές ότι οι αλληλεπιδράσεις των λαών αποτυπώνονται και στη γλώσσα τους.

Επισημαίνεται ότι οι στόχοι μπορούν να εφαρμόζονται σε κάθε τάξη, αρκεί να προσαρμόζονται στις ιδιαιτερότητές της, καθώς και στην ηλικία των μαθητών.

2. Άξονες, Γενικοί στόχοι, Θεμελιώδεις έννοιες Διαθεματικής προσέγγισης

Οι Θεματικοί Άξονες έχουν διαφορετικό βαθμό δυσκολίας ανάλογα με την τάξη. Τα γραμματικο-συντακτικά φαινόμενα και οι επικοινωνιακές δεξιότητες διαχέονται σε όλους τους θεματικούς άξονες.

Τάξη	Άξονες γνωστικού περιεχομένου	Γενικοί στόχοι (γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και αξίες)	Ενδεικτικές θεμελιώδεις έννοιες διαθεματικής προσέγγισης
A, B, Γ	Ακούω και κατανοώ Κώδικες προφορικής επικοινωνίας Αξιολόγηση πληροφοριών και επιχειρημάτων	Οι μαθητές επιδιώκεται: Να αναγνωρίζουν τις διαφορές ανάμεσα στα είδη του προφορικού λόγου και να εντοπίζουν τις προθέσεις των συνομιλητών τους Να εντοπίζουν τα κύρια σημεία στο λόγο των συνομιλητών τους Να αξιολογούν τις πληροφορίες εκτιμώντας τα γλωσσικά, εξωγλωσσικά και παραγλωσσικά στοιχεία του λόγου τους και Να θέτουν σε κριτικό έλεγχο τα επιχειρήματά τους	Επικοινωνία, Πολιτισμός, Σύστημα, Χώρος-χρόνος, Αλληλεπίδραση, Πληροφορία, Μεταβολή.
	<i>Γραμματική</i> Παράγραφος, συνδετικές λέξεις, Περίληψη, Στίξη Άρθρο, ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμίες – κλίση Σύνταξη της πρότασης (ονοματικό και ρηματικό σύνολο, υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο, προσδιορισμοί) Είδη (κύριες, δευτερεύουσες) και σύνδεση προτάσεων (παρατακτική – υποτακτική) Χρόνοι – Εγκλίσεις – Συζυγίες του ρήματος Σημασιολογία –Λεξιλόγιο Ορθογραφία Παραγωγή – σύνθεση λέξεων Ευθύς και πλάγιος λόγος	Να αναγνωρίζουν τις μορφοσυντακτικές και λεξιλογικές επιλογές που κάνουν οι συνομιλητές τους ανάλογα με την περίπτωση επικοινωνίας Να αναγνωρίζουν τον τρόπο οργάνωσης και το βαθμό σαφήνειας του εκφερόμενου λόγου	Σύστημα, Μεταβολή, Χώρος-χρόνος, Εξάρτηση, Συγχρονία – διαχρονία.
	<i>Πραγματολογικά στοιχεία και σχήματα λόγου</i>	Να αναπτύξουν τη δυνατότητα πρόσληψης του αξιακού περιεχομένου των μηνυμάτων του ομιλούντος, ανάλογα με τις πραγματολογικές και σημασιακές αποχρώσεις του λόγου του (κυριολεξία, μεταφορά, χιούμορ, ειρωνεία, υπαινιγμός	Πολιτισμός, Πληροφορία, Χώρος-χρόνος, Ομοιότητα-διαφορά, Μεταβολή.

		μεταφορά, χιούμορ, ειρωνεία, υπαινιγμός κ.λπ.)	
A, B, Γ	Μιλώ Κώδικες προφορικής επικοινωνίας	Να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά κώδικες προφορικής επικοινωνίας για διάφορους σκοπούς και να αξιοποιούν τα παραγωγιστικά και εξωγωγιστικά στοιχεία του λόγου	Επικοινωνία, Πολιτισμός, Σύστημα, Χώρος-χρόνος, Αλληλεπίδραση.
	<i>Γραμματική</i> Βλ. Στον άξονα «Ακούω και κατανοώ»	Να εκφράζονται προφορικά σε προσεγμένο λόγο και με το προσωπικό ύφος τους και να προσαρμόζουν το λόγο τους στο επικοινωνιακό πλαίσιο, αξιοποιώντας τα μορφοσυντακτικά και λεξιλογικά δεδομένα	Σύστημα, Μεταβολή, Χώρος-χρόνος, Εξάρτηση, Συγχρονία –διαχρονία.
	<i>Πραγματολογικά στοιχεία και σχήματα λόγου</i>	Να εμπλουτίζουν το λόγο τους με πραγματολογικές και σημασιολογικές αποχρώσεις (κυριολεξία, μεταφορά, χιούμορ, ειρωνεία, υπαινιγμός κ.λπ.)	Πολιτισμός, Χώρος-χρόνος, Ομοιότητα-διαφορά, Μεταβολή.
A, B, Γ	Διαβάζω και κατανοώ Σήματα και κώδικες γραπτής επικοινωνίας Ποικιλία κειμενικών ειδών	Να αναγνωρίζουν με ευχέρεια τα μηνύματα από γραπτούς κώδικες και σήματα επικοινωνίας εντοπίζοντας τις προθέσεις του πομπού Να αναγνωρίζουν τις διαφορές ανάμεσα στα κειμενικά είδη, να εντοπίζουν τον τρόπο οργάνωσης και το ύφος τους και να αξιολογούν την αποτελεσματικότητά τους, ανάλογα με την περίπτωση επικοινωνίας	Επικοινωνία, Πολιτισμός, Σύστημα, Χώρος-χρόνος, Αλληλεπίδραση, Πληροφορία, Ομοιότητα – διαφορά, Μεταβολή.
	<i>Γραμματική</i> Βλ. Στον άξονα «Ακούω και κατανοώ»	Να εντοπίζουν τις μορφοσυντακτικές και λεξιλογικές επιλογές του γράφοντος και να εξετάζουν την καταλληλότητά τους ανάλογα με την περίπτωση επικοινωνίας	Σύστημα, Μεταβολή, Χώρος-χρόνος, Εξάρτηση, Συγχρονία –διαχρονία.
	<i>Πραγματολογικά στοιχεία και σχήματα λόγου</i>	Να αντιλαμβάνονται το αξιακό περιεχόμενο των κειμένων, ανάλογα με τις πραγματολογικές και σημασιολογικές αποχρώσεις τους (κυριολεξία, μεταφορά, χιούμορ, ειρωνεία, υπαινιγμός κ.λπ.)	Πολιτισμός Χώρος-χρόνος Ομοιότητα-διαφορά Μεταβολή
A, B, Γ	Γράφω Κώδικες γραπτής επικοινωνίας	Να συντάσσουν κείμενα διαφορετικού είδους ανάλογα με τον αποδέκτη, το σκοπό και την περίπτωση επικοινωνίας	Επικοινωνία, Πολιτισμός, Σύστημα, Χώρος-χρόνος, Αλληλεπίδραση.
	<i>Γραμματική</i> Βλ. Στον άξονα «Ακούω και κατανοώ»	Να εκφράζονται γραπτά στο δοκιμακό λόγο με το προσωπικό ύφος τους και να προσαρμόζουν το λόγο τους σε διαφορετικά κειμενικά είδη, αξιοποιώντας τα αντίστοιχα μορφοσυντακτικά και λεξιλογικά δεδομένα	Σύστημα, Μεταβολή, Χώρος-χρόνος, Εξάρτηση, Συγχρονία –διαχρονία.
	<i>Πραγματολογικά στοιχεία και σχήματα λόγου</i>	Να εμπλουτίζουν τα κείμενά τους με πραγματολογικές και σημασιολογικές αποχρώσεις (κυριολεξία, μεταφορά, χιούμορ, ειρωνεία, υπαινιγμός κ.λπ.)	Πολιτισμός, Χώρος-χρόνος, Ομοιότητα-διαφορά, Μεταβολή.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

1. Ειδικοί σκοποί

Με τη διδασκαλία της Γλώσσας στο Γυμνάσιο επιδιώκονται οι παρακάτω επιμέρους σκοποί:

Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τη σημασία του λόγου για τη συμμετοχή στην κοινωνική ζωή ώστε είτε ως πομποί είτε ως δέκτες του λόγου να μετέχουν στα κοινά ως ελεύθεροι δημοκρατικοί πολίτες με κριτική και υπεύθυνη στάση για τα ζητήματα της εθνικής τους καθώς και της παγκόσμιας κοινότητας.

Με την κατάκτηση της γλώσσας να εξελιχθούν σε άτομα με ολοκληρωμένη προσωπικότητα, αυτοπεποίθηση και δημιουργική σκέψη.

Να εκτιμήσουν τη σημασία της γλώσσας ως βασικού φορέα της έκφρασης και του πολιτισμού κάθε λαού.

Να επισημάνουν τη δομή και τις ιδιαιτερότητες της εθνικής τους γλώσσας.

Να εκτιμήσουν την πολιτιστική τους παράδοση, της οποίας βασικό στοιχείο και φορέας είναι η γλώσσα.
 Να κατανοήσουν ότι οι αλληλοεπιδράσεις των λαών αποτυπώνονται και στη γλώσσα τους.
 Να σέβονται τη γλώσσα κάθε λαού, ως βασικό στοιχείο του πολιτισμού τους και να προετοιμάζονται να ζήσουν ως πολίτες σε μια πολυπολιτισμική Ευρώπη.
 Ειδικότερα με τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας επιδιώκεται οι μαθητές:
 Να αναγνωρίσουν και να εκτιμήσουν τη μακρόχρονη πορεία της ελληνικής γλώσσας και τον πλούτο των διαλεκτικών της μορφών.
 Να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τα δομικά και γραμματικά στοιχεία της νεοελληνικής γλώσσας στον προτασιακό και κειμενικό λόγο ώστε να κατανοούν και να αιτιολογούν και τις τυχόν παρεκκλίσεις ή ανατροπές των παραπάνω στοιχείων.
 Να αναγνωρίζουν και να αιτιολογούν τις επιδράσεις άλλων γλωσσών στη νεοελληνική γλώσσα.
 Να κατανοήσουν ότι η προσπάθεια για τη βελτίωση του γλωσσικού επιπέδου δεν περιορίζεται μόνο στο μάθημα της γλωσσικής διδασκαλίας, αλλά εκτείνεται σε όλα τα μαθήματα και σε όλες τις εκδηλώσεις και δραστηριότητες της σχολικής και εξωσχολικής ζωής.
 Να ασκηθούν στο να επιλέγουν και να χρησιμοποιούν με επιτυχία το ανάλογο επίπεδο λόγου σε κάθε περίπτωση επικοινωνίας.
 Να αναγνωρίζουν τις διάφορες κειμενικές μορφές, π.χ. ημερολόγιο, βιογραφικό σημείωμα, επιστολή κτλ. και να τα χρησιμοποιούν με το πιο κατάλληλο για την περίπτωση επίπεδο λόγου.
 Να αναγνωρίζουν τα παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά στοιχεία της νεοελληνικής γλώσσας.
 Να εκτιμήσουν την αξία του διαλόγου και να ασκηθούν στο είδος αυτό του λόγου -βασικού στοιχείου του δημοκρατικού πολιτεύματος-, καθώς και στην κριτική αντιμετώπιση διαφορετικών απόψεων.
 Να διευρύνουν το λεξιλόγιό τους με τη συστηματικότερη χρήση των λεξικών.
 Να εξοικειωθούν με τους χώρους των βιβλιοθηκών και γενικά των κέντρων πληροφόρησης και τεκμηρίωσης, από όπου μπορούν να αντλούν τις απαραίτητες για κάθε περίπτωση πληροφορίες.
 Να εξοικειωθούν στην άντληση και συλλογή στοιχείων και πληροφοριών και στην παραγωγή λόγου τεκμηριωμένου και σύνθετου.
 Να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας στη σχολική και εξωσχολική ζωή.
 Να μπορούν να συγκεντρώνουν στοιχεία και πληροφορίες από διάφορες πηγές (γραπτές ή προφορικές), να τις επεξεργάζονται και τέλος να συνθέτουν μια εργασία στην οποία να εκφράζουν και να τεκμηριώνουν τις δικές τους απόψεις και ιδέες.
 Να εξοικειωθούν με την τεχνολογία της πληροφορικής ώστε να μπορούν να διαβάζουν και να γράφουν κείμενα μέσω των Η/Υ και να επικοινωνούν μέσω των Η/Υ ως πομπή ή δέκτης.
 Ως προς τους μαθητές, που δεν έχουν την ελληνική ως πρώτη / μητρική γλώσσα (αλλοδαποί, παλιννοστούντες), επιδιώκεται η εξοικείωση και εκμάθηση της ελληνικής με τη χρήση της πρώτα σε ρεαλιστικές καταστάσεις της σχολικής και εξωσχολικής ζωής, με σεβασμό, όμως, συγχρόνως και προς την πρώτη / μητρική γλώσσα των μαθητών αυτής της κατηγορίας.

2. Στόχοι, Θεματικές ενότητες, Ενδεικτικές δραστηριότητες, Διαθεματικά σχέδια εργασίας

ΤΑΞΗ Α΄

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες ¹
1η Ενότητα: Προφορικός και γραπτός λόγος		
Ο μαθητής επιδιώκεται: Να αρχίσει να συνειδητοποιεί τους παράγοντες της επικοινωνίας: ποιος μιλάει / γράφει, σε ποιον, για ποιο σκοπό, με ποιο θέμα, πού, πότε	Γνωρίσματα του προφορικού και του γραπτού λόγου στην επικοινωνία.	Ο μαθητής ακούει / διαβάζει από όλα τα γνωστικά αντικείμενα και από άλλες πηγές μια ποικιλία κειμένων και προσδιορίζει τους παράγοντες επικοινωνίας.
Να αντιληφθεί τη σημασία των διάφορων κωδίκων για την επικοινωνία και τον ιδιαίτερο ρόλο του γλωσσικού κώδικα.	Διάφοροι κώδικες επικοινωνίας – Σήματα.	Συνειδητοποιεί με κατάλληλα παραδείγματα και εικόνες την ποικιλία των κωδίκων επικοινωνίας (Κ.Ο.Κ., νοηματική γλώσσα, κώδικας διαφήμισης, γλώσσα μαθηματικών, κινησιολογικός κώδικας κ.λπ.).
Να συνειδητοποιήσει τους παράγοντες της επικοινωνίας στο γραπτό λόγο.	Ιδιαιτερότητες της γραπτής επικοινωνίας.	Μελετά διάφορα κείμενα και εντοπίζει τον πομπό και το δέκτη, το σκοπό για τον οποίο γράφτηκε το κείμενο κτλ.
Να κατανοήσει ότι υπάρχουν διάφορα σημασιολογικά είδη προτάσεων που χρησιμοποιούνται	Απλή πρόταση: καταφατικές / αρνητικές /	Εντοπίζει τις χρήσεις των διάφορων ειδών προτάσεων σε σχέση με τις περιστάσεις και την πραγματολογική τους αξία (π.χ. ερώτηση: παράκληση, προσφορά, ειρωνεία

¹ Οι δραστηριότητες με πλάγια γράμματα προτείνονται ως διαθεματικές και ανταποκρίνονται στις προτεινόμενες διαθεματικές έννοιες της 3^{ης} στήλης του πίνακα του αντίστοιχου ΔΕΠΠΣ.

διαφορετικά στο λόγο.	ερωτηματικές / θαυμαστικές-επιφωνηματικές / απορητικές προτάσεις.	κ.λπ.) <i>Συμμετέχει σε παιχνίδια ρόλων αξιοποιώντας τα είδη των προτάσεων (Λογοτεχνία, Θρησκευτικά, Αισθητική Αγωγή).</i> *
2η Ενότητα: Είδη λόγου και περιστάσεις επικοινωνίας		
Να αντιληφθεί ότι υπάρχουν διαφορετικά είδη λόγου.	Είδη προφορικού και γραπτού λόγου.	<i>Παρακολουθεί / διαβάζει μια συζήτηση, μία ιστοσελίδα στο Διαδίκτυο, ένα δελτίο καιρού, μια μουσική εκπομπή, μια διαφήμιση κ.λπ. (Φυσική, Μουσική, Λογοτεχνία).</i>
Να συνειδητοποιήσει ότι κάθε είδος λόγου απαιτεί την ανάλογη γλωσσική ποικιλία και ότι το μέσο (δίαυλος) και η περίσταση επικοινωνίας επηρεάζουν τη μορφή και την οργάνωση του μηνύματος.	Επιλογή κατάλληλου λεξιλογίου. Επιλογή κατάλληλου επιπέδου προφορικού / γραπτού λόγου.	Προσέχει τη γλωσσική ποικιλία που χρησιμοποιείται σε κάθε περίπτωση προφορικής / γραπτής επικοινωνίας (ειδικά λεξιλόγια, επίσημο / οικείο επίπεδο λόγου κ.λπ.). Μελετά ή διαβάζει δυνατά με τον κατάλληλο χρωματισμό φωνής μια ποικιλία σχολικών και εξωσχολικών κειμένων και σχολιάζει ομοιότητες, διαφορές κ.λπ.
Να αντιληφθεί το ρόλο της παραγράφου σε ένα κείμενο. Να συνειδητοποιήσει τα μέρη της παραγράφου (θεματική περίοδος - σημαντικές λεπτομέρειες - κατακλείδα).	Παράγραφος. Η παράγραφος ως νοηματική ενότητα. Τα μέρη της.	<i>Αναλύει κείμενα διαφόρων ειδών σε παραγράφους και αναγνωρίζει τη σημασία της κάθε παραγράφου για το κείμενο ως όλο (Λογοτεχνία, Ιστορία, Φυσικές Επιστήμες, Αισθητική Αγωγή).</i> Αντιλαμβάνεται τη λειτουργία των μερών της παραγράφου και τη σημασία τους για τη δομή της.
3η Ενότητα: Περιγραφή, Αφήγηση, Επιχειρηματολογία, Περίληψη		
Να εκφράζεται σε οικείο ακροατήριο ή να γράφει απλά κείμενα, λαμβάνοντας υπόψη τις διάφορες παραμέτρους και περιστάσεις επικοινωνίας (περιγραφή / αφήγηση, ακροατές / αναγνώστες, σαφήνεια στη διατύπωση κ.λπ.).	Περιγραφικός και αφηγηματικός τρόπος. Οργάνωση της περιγραφής. Βασικά στοιχεία και τεχνικές της αφήγησης.	Διατυπώνει προφορικά ή γράφει με σαφήνεια μικρές περιγραφές και αφηγήσεις συμπεριλαμβάνοντας τις πληροφορίες που χρειάζεται ο συγκεκριμένος κάθε φορά αποδέκτης.
Να προσέχει και να κατανοεί το ρόλο των λέξεων στις περιγραφές και τις αφηγήσεις.	Λεκτική διατύπωση.	Παρατηρεί και σχολιάζει το ρόλο, π.χ., των επιθέτων στην περιγραφή προσώπων, τόπων κ.λπ., ή των ρημάτων και των χρονικών προσδιορισμών στην εξέλιξη μιας αφήγησης.
Να παρακολουθεί συζητήσεις ή να διαβάζει κείμενα αξιολογώντας τα επιχειρήματα του πομπού και την αποτελεσματικότητά τους. Να ασκείται στη σύνταξη κειμένων με επιχειρηματολογία, σε θέματα κατάλληλα για την ηλικία του.	Αποφαντικός / κριτικός τρόπος. Η επιχειρηματολογία και η οργάνωσή της.	Εντοπίζει και σχολιάζει τα επιχειρήματα ενός ομιλητή ή ενός συγγραφέα. <i>Αναπτύσσει κείμενα στα οποία αιτιολογεί και τεκμηριώνει την άποψή του με επιχειρήματα, σε θέματα που έχουν σχέση με τα ενδιαφέροντά του, π.χ. για το βιβλίο, για τη διαφήμιση, για τη σχολική ζωή κ.λπ. (Λογοτεχνία, Μαθηματικά κ.ά.).</i>
Να μπορεί να αντιληφθεί μέσα από κατάλληλα παραδείγματα τη σχέση της περίληψης με το κείμενο από το οποίο προέρχεται.	Περίληψη	<i>Μελετά κείμενα διαφόρων ειδών και τις περιλήψεις τους και παρατηρεί τη διαδικασία που οδηγεί από τα κύρια σημεία της κάθε παραγράφου στην περίληψη ενός κειμένου.</i> <i>Συγκεντρώνει περιλήψεις από οπισθόφυλλα βιβλίων, από οδηγίες χρήσης παιχνιδιών, αντικειμένων, φαρμάκων και κειμένων από ιστοσελίδες του Διαδικτύου. Σχολιάζει την επάρκεια και την αυτονομία τους (Λογοτεχνία, Βιολογία, Πληροφορική).</i>
Να κατανοήσει τη μορφική ποικιλία των κειμενικών ειδών σε συνάρτηση με τους επικοινωνιακούς σκοπούς που υπηρετούν.	Κειμενικά είδη.	Εξετάζει διαφορετικά είδη κειμένων, όπως αφηγηματικά, περιγραφικά και χρηστικά, εντοπίζει τα κυριότερα γλωσσικά και δομικά χαρακτηριστικά τους και τα αιτιολογεί με βάση το είδος λόγου στο οποίο ανήκουν.
4η Ενότητα: Ουσιαστικά και επίθετα, Περιγραφή		
Να αντιληφθεί το ρόλο του ουσιαστικού στην πρόταση και στη φράση.	Ονοματική φράση. Επιθετικός	Συζητά το ρόλο του ουσιαστικού ως κύριου συστατικού της πρότασης. Επισημαίνει τη λειτουργία της ονοματικής φράσης στην

Να κατανοήσει τη συντακτική δομή της ονοματικής φράσης (άρθρο – επίθετο – ουσιαστικό).	προσδιορισμός.	πρόταση μέσα από κείμενα και παραδείγματα.
Να διακρίνει τις διαφορετικές κλίσεις των ουσιαστικών και των επιθέτων.	Κλίση ουσιαστικών και επιθέτων.	<i>Μέσα από κατάλληλους πίνακες και ασκήσεις, εξοικειώνεται με τις κλίσεις των ουσιαστικών και των επιθέτων (κείμενα από όλα τα γνωστικά αντικείμενα).</i>
Να αντιληφθεί τους κυριότερους μηχανισμούς λεξιλογικής δημιουργίας μέσω της παραγωγής και της σύνθεσης.	Παραγωγή και σύνθεση.	Συνειδητοποιεί μέσα από παραδείγματα τους κυριότερους τρόπους παραγωγής λέξεων και τις σημασίες των παραγωγικών καταλήξεων. Παρατηρεί σε κατάλληλα κείμενα ή σε παραδείγματα τον τρόπο σχηματισμού σύνθετων λέξεων. Μαθαίνει να προσέχει τα συστατικά στοιχεία μιας λέξης, και να διερευνά την τελική σημασία της, π.χ. <i>δισ+ εγγονός = δισέγγονο, δυς + τύχη = δυστυχία.</i> Συγκρίνει λέξεις που έχουν ένα κοινό συνθετικό, π.χ. <i>γράφω</i> , και παρατηρεί τις ποικίλες σημασίες των συνθέτων που δημιουργούνται. Δημιουργεί δικές του σύνθετες λέξεις ενταγμένες σε προτάσεις.
Να διακρίνει το ρόλο του επιθέτου και του ουσιαστικού (κυρίως) στην περιγραφή.	Το ουσιαστικό και το επίθετο στην περιγραφή.	Μέσα από κατάλληλα κείμενα και ασκήσεις, εντοπίζει την ιδιαίτερη σημασία που έχουν ορισμένα ουσιαστικά και επίθετα για μια περιγραφή, π.χ. ενός αντικειμένου ή χώρου κ.ο.κ. Μελετάει κείμενα και συζητάει το αποτέλεσμα από την προσθήκη του επιθέτου δίπλα στο ουσιαστικό.
Να κατανοήσει ότι η χρήση του προφορικού λόγου συνεπάγεται την εμφάνιση παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων.	Παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά στοιχεία στον προφορικό λόγο.	Εντοπίζει σε διάφορες περιστάσεις παραγλωσσικά και εξωγλωσσικά στοιχεία σε έναν ομιλητή.
5η Ενότητα: Το ρήμα, Αφήγηση		
Να αντιληφθεί το ρόλο του ρήματος στην πρόταση και στη ρηματική φράση.	Ρηματική φράση.	Επισημαίνει τη λειτουργία της ρηματικής φράσης στην πρόταση και τη συγκρίνει με την ονοματική φράση μέσα από κείμενα και παραδείγματα.
Να συνειδητοποιήσει τη σχέση των παρεπόμενων του ρήματος με τη σημασία του.	Συζυγία, φωνή, ποιόν, διάθεση, χρόνος, πρόσωπο του ρήματος	Μελετά, μέσα από κείμενα, τις πληροφορίες που δίνουν για το ρήμα η συζυγία, η φωνή, ο χρόνος, το πρόσωπο, ο αριθμός του ρήματος και στη συνέχεια κατανοεί ότι οι πληροφορίες σχετίζονται είτε με την κλίση του ρήματος είτε με το σημασιολογικό του φορτίο.
Να διακρίνει τα πλήρη από τα συνδεδετικά ρήματα.	Προτάσεις με πλήρες ρήμα και με συνδεδετικό και επίθετο / ουσιαστικό.	Εντοπίζει σε κείμενα ή φράσεις ρήματα πλήρη και ρήματα συνδεδετικά. Παρατηρεί το ρόλο των συνδεδετικών ρημάτων στην περιγραφή. Δημιουργεί το δικό του κείμενο αξιοποιώντας γραμματικά φαινόμενα που έχει διδαχτεί.
Να αντιληφθεί τους τρόπους παραγωγής ρημάτων.	Παράγωγα ρήματα	<i>Εντοπίζει σε παραδείγματα / κείμενα παραγωγικές καταλήξεις για τη δημιουργία ρημάτων από διάφορες λεξιλογικές βάσεις (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνικά από μετάφραση, Ξένες Γλώσσες).</i>
Να διακρίνει το ρόλο του ρήματος (κυρίως) στην αφήγηση.	Το ρήμα στην αφήγηση.	Μέσα από κατάλληλα κείμενα και ασκήσεις, εντοπίζει τη σημασία που έχουν ορισμένα ρήματα για τη λειτουργικότητα της αφήγησης.
6η Ενότητα: Σύνταξη των ουσιαστικών, Παράγραφος		
Να κατανοήσει τις λειτουργίες του ουσιαστικού στην πρόταση.	Συντακτικές λειτουργίες των πτώσεων.	Μελετά και διαπιστώνει ότι οι πτώσεις είναι συνάρτηση της συντακτικής λειτουργίας ενός ουσιαστικού, π.χ. ονομαστική → υποκείμενο, αιτιατική → αντικείμενο.
Να αντιληφθεί το ρόλο του ουσιαστικού ως ομοιόπτωτου προσδιορισμού.	Ομοιόπτωτοι προσδιορισμοί (παράθεση, επεξήγηση).	Με κατάλληλα κείμενα και ασκήσεις παρατηρεί το ρόλο του ουσιαστικού ως ομοιόπτωτου προσδιορισμού και διακρίνει την παράθεση από την επεξήγηση.

Να αντιληφθεί το ρόλο του ουσιαστικού ως ετερόπτωτου προσδιορισμού.	Ετερόπτωτοι προσδιορισμοί.	Διερευνά τις διάφορες σημασίες που μπορεί να πάρει το ουσιαστικό ως ετερόπτωτος προσδιορισμός, κυρίως στη γενική πτώση.
Να αντιληφθεί τους τρόπους σχηματισμού παράγωγων ουσιαστικών.	Παράγωγα ουσιαστικά.	<i>Εξετάζει σε παραδείγματα ή σε κείμενα τους μηχανισμούς παραγωγής ουσιαστικών με συνδυασμό παραγωγικών καταλήξεων με διάφορες λεξιλογικές βάσεις (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνικά από πρωτότυπο, Ξένες Γλώσσες).</i>
Να διακρίνει τα κύρια σημεία σε ένα κείμενο που διαβάζει, αναγνωρίζοντας τις παραγράφους του, και να χρησιμοποιεί πλαγιότιτλους.	Παράγραφος, κύρια σημεία, πλαγιότιτλοι.	<i>Σε κείμενα όλων των γνωστικών αντικειμένων εντοπίζει στην πράξη τους τρόπους ανάπτυξης των παραγράφων. Βάζει τον κατάλληλο πλαγιότιτλο στην παράγραφο (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνικά από μετάφραση, Ιστορία, Βιολογία κ.ά.).</i>
7η Ενότητα: Άρθρα και επίθετα, Περιγραφή		
Να αντιληφθεί τη διαφορά ανάμεσα στο οριστικό και στο αόριστο άρθρο. Να εξοικειωθεί με τους κλιτικούς τύπους των άρθρων, απλούς και σύνθετους.	Το οριστικό και το αόριστο άρθρο. Κλίση των άρθρων.	Αναγνωρίζει σε κείμενα από διάφορα γνωστικά αντικείμενα τους τύπους και τις σημασίες των άρθρων.
Να αντιληφθεί ο μαθητής τη λειτουργία του επιθέτου στην πρόταση.	Επιθετικός προσδιορισμός – ουσιαστικοποίηση του επιθέτου.	Μελετάει κείμενα και συζητάει το αποτέλεσμα από την προσθήκη του επιθέτου δίπλα στο ουσιαστικό. Διακρίνει τη θέση του επιθέτου σε σχέση με το ουσιαστικό και συνειδητοποιεί τις επιπτώσεις στο νόημα της πρότασης από τη μετακίνηση του επιθέτου. Επισημαίνει διάφορες περιπτώσεις ουσιαστικοποίησης του επιθέτου.
Να αντιληφθεί τους τρόπους παραγωγής επιθέτων.	Παράγωγα επίθετα	<i>Ξεχωρίζει σε παραδείγματα ή σε άλλα κείμενα παραγωγικές καταλήξεις για τη δημιουργία επιθέτων από διάφορες λεξιλογικές βάσεις (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνικά από μετάφραση, Ξένες Γλώσσες).</i>
Να συστηματοποιήσει τις γνώσεις του για την οργάνωση της περιγραφής στον άξονα του χώρου.	Περιγραφή	Διακρίνει σε κείμενα την οργάνωση της περιγραφής. Επιπλέον, παρατηρεί την πορεία από το γενικό στο λεπτομερές. <i>Παρατηρεί μέσα σε κατάλληλα κείμενα την περιγραφή διαφόρων «αντικειμένων» (περιγραφή χώρου, προσώπου, καταστάσεων) (Λογοτεχνία, Βιολογία, Γεωγραφία κ.ά.).</i>
8η Ενότητα: Παρατακτικός λόγος, Αφήγηση		
Να κατανοήσει τους τρόπους παρατακτικής σύνδεσης των προτάσεων.	Παρατακτική σύνδεση Σύνδεσμοι που συνδέουν τις προτάσεις παρατακτικά.	Αντιλαμβάνεται τη λειτουργικότητα της παρατακτικής σύνδεσης σε ένα κείμενο, π.χ. σε ένα παραμύθι. Συντάσσει κείμενα χρησιμοποιώντας παρατακτικό λόγο.
Να αντιληφθεί τη λειτουργία του ασύνδετου σχήματος στο κείμενο.	Ασύνδετο σχήμα	Παρατηρεί τη λειτουργικότητα του ασύνδετου σχήματος π.χ. σε ένα περιγραφικό κείμενο με πολλά επίθετα, και αντιλαμβάνεται πώς λειτουργεί η στίξη στην περίπτωση αυτή.
Να αντιληφθεί τις χρήσεις της στίξης στον παρατακτικό λόγο.	Στίξη στον παρατακτικό λόγο.	Κατανοεί τη λειτουργικότητα της στίξης στην παρατακτική σύνδεση και το ασύνδετο σχήμα και ασκείται στη χρήση στίξης σε αντίστοιχα κείμενα.
Να είναι σε θέση ο μαθητής να επισημαίνει σε ένα γραπτό κείμενο τα στοιχεία της αφήγησης (πρόσωπα, γεγονότα, αίτια των γεγονότων κτλ.) και τις τεχνικές της αφήγησης (την οπτική γωνία και το χρόνο στην αφήγηση, τον αφηγητή κ.λπ.).	Αφήγηση	Σε ένα αφηγηματικό κείμενο: - αντιλαμβάνεται την εξέλιξη των γεγονότων διακρίνει τα περιγραφικά μέρη από τα αφηγηματικά και σχολιάζει τη λειτουργία τους, - ανιχνεύει τον αφηγητή και την οπτική γωνία της αφήγησης, σε μια πρώτη προσέγγιση, - διακρίνει τις αναδρομικές και τις προοικονομικές αφηγήσεις.
9η Ενότητα: Συνταγματικός και παραδειγματικός άξονας		

Να αντιληφθεί την ευελιξία της ελληνικής γλώσσας, με το συνδυασμό συνταγμάτων και τη μετακίνηση λεκτικών συνόλων, οριζόντια, μέσα στην πρόταση.	Συνταγματικός άξονας	Εξετάζει το συνδυασμό των συνταγμάτων στην πρόταση. Εξετάζει, επίσης, τα όρια των συνδυασμών, ώστε να δίνουν νόημα αποδεκτό στη Νεοελληνική γλώσσα. Μετακινεί λεκτικά σύνολα και σημειώνει τις σημασιολογικές διαφορές που προκύπτουν.
Να αντιληφθεί την οικονομία της γλώσσας με την αντικατάσταση λεκτικών μονάδων στον κάθετο άξονα.	Παραδειγματικός άξονας	Παρατηρεί την αντικατάσταση λεκτικών μονάδων με την ίδια λειτουργία. Παρατηρεί, για παράδειγμα, την αντικατάσταση του υποκειμένου ή του αντικειμένου με αντωνυμία ή με μια πρόταση. Παρατηρεί και ασκείται στην αντικατάσταση λεκτικών μονάδων με άλλες που έχουν διαφορετική σημασία, με αντίστοιχες αλλαγές στο νόημα του εκφωνήματος κάθε φορά.
Να κατανοεί το λεξιλόγιο μιας ποικιλίας κειμένων με θέματα που τον ενδιαφέρουν, κατάλληλα για την ηλικία του. Να αντιλαμβάνεται τη σημασία των λέξεων ανάλογα με τα συμφραζόμενα.	Κατανόηση του λεξιλογίου σε ποικίλα κείμενα.	<i>Ασκείται στην κατανόηση του λεξιλογίου κειμένων από διάφορα είδη λόγου που διαβάσει. Αν αμφιβάλλει για τη σημασία ορισμένων λέξεων, προσπαθεί να αντιληφθεί το νόημά τους από τα συμφραζόμενα. Χρησιμοποιεί ερμηνευτικά λεξικά (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, Θρησκευτικά, Μαθηματικά, Βιολογία, Χημεία).</i>
Να ασκηθεί στο μετασχηματισμό ενός απλού κειμένου σε διαφορετικό είδος λόγου.	Μετασχηματισμός κειμένων.	Πάνω σε θέμα που του είναι οικείο, αλλάζει τις παραμέτρους της επικοινωνίας, ώστε να προκύψει διαφορετικό είδος λόγου, μολονότι το θέμα παραμένει το ίδιο, π.χ. μετασχηματίζει μια είδηση για τη μόλυνση του περιβάλλοντος σε επιστολή προς την τοπική αυτοδιοίκηση.
10η Ενότητα: Υποτακτική σύνδεση – Σημεία στίξης		
Να αντιληφθεί την ιδιαίτερη δομή και λειτουργία του υποταγμένου λόγου.	Οι δευτερεύουσες προτάσεις.	Διακρίνει μέσα από κατάλληλα κείμενα την παρατακτική σύνδεση από την υποτακτική. Μετασχηματίζει απλό παρατακτικό λόγο σε υποτακτικό και παρατηρεί τις διαφορές.
Να συνειδητοποιήσει το ρόλο των υποτακτικών συνδέσμων στο σχηματισμό δευτερευουσών προτάσεων.	Υποτακτικοί σύνδεσμοι.	Διακρίνει διάφορα είδη δευτερευουσών προτάσεων. Παρατηρεί τη συντακτική τους θέση, αλλά και τις αλλαγές στο νοηματικό τους περιεχόμενο ανάλογα με τους συνδέσμους.
Να αντιληφθεί τη λειτουργικότητα των σημείων στίξης γενικά και ειδικότερα της τελείας και του κόμματος στην παρατακτική και υποτακτική σύνδεση προτάσεων.	Τα κυριότερα σημεία στίξης.	Μέσα από διάφορα κείμενα (π.χ. δοκιμιακά, λογοτεχνικά, επιστημονικά) αναγνωρίζει το ρόλο των σημείων στίξης, ιδιαίτερα της τελείας και του κόμματος, στη σύνταξη της πρότασης. Ασκείται στη χρήση διάφορων σημείων στίξης στα κείμενά του. Συνειδητοποιεί τη λειτουργικότητα των σημείων στίξης και τη σχέση τους με τον προφορικό λόγο· αντιλαμβάνεται, π. χ., ότι η απορία, ο θαυμασμός, η έκπληξη δηλώνονται στο γραπτό λόγο με το θαυμαστικό, ο ερωτηματικός τόνος με το ερωτηματικό κ.λπ. Μετατρέπει κείμενο προφορικού λόγου σε γραπτό σημειώνοντας τα κατάλληλα σημεία στίξης.
Να εξοικειωθεί με τη χρήση λεξικών διαφόρων ειδών και ιδίως ερμηνευτικών.	Χρήση λεξικών.	Ασκείται στη χρήση των λεξικών και αναγνωρίζει τις συντομογραφίες και τα σύμβολά τους. Εντοπίζει με ευχέρεια και εφαρμόζει στην άγνωστη λέξη το ερμηνευμα που σχετίζεται με συγκεκριμένα συμφραζόμενα ενός κειμένου.

Σύνολο ωρών: 65

ΤΑΞΗ Β΄

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
1η Ενότητα: Το υποκείμενο, Παράγραφος		
Ο μαθητής επιδιώκεται:	Μορφές του	Ο μαθητής:

Να αντιληφθεί τη λειτουργία του υποκειμένου στην πρόταση. Να συνειδητοποιήσει τις διάφορες μορφές του υποκειμένου (ουσιαστικό, αντωνυμία, πρόταση).	υποκειμένου.	<i>Εντοπίζει τα υποκείμενα σε κείμενα από διάφορα γνωστικά αντικείμενα και μαθαίνει να διακρίνει τα είδη του. Σε επιλεγμένα κείμενα επιχειρεί να αντικαταστήσει τα υποκείμενα με άλλα διαφορετικής μορφής (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνικά από μετάφραση και πρωτότυπο, Ιστορία, Θρησκευτικά, Φυσική κ.ά.).</i>
Να κατανοήσει ότι το υποκείμενο συμφωνεί με το ρήμα στο πρόσωπο και τον αριθμό.	Συμφωνία υποκειμένου – ρήματος.	Αντικαθιστά σε κατάλληλες ασκήσεις το πρόσωπο και τον αριθμό υποκειμένου και ρήματος.
Να αντιληφθεί ότι πολλές σύνθετες λέξεις έχουν ως α' συνθετικό αχώριστα μόρια.	Σύνθεση με αχώριστα μόρια, λόγια και μη.	<i>Εντοπίζει σε σύνθετες λέξεις από όλα τα γνωστικά αντικείμενα τα αχώριστα μόρια και τα διακρίνει σε λόγια και μη λόγια (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνικά από μετάφραση και πρωτότυπο, Ιστορία, Θρησκευτικά, Φυσική κ.ά.).</i>
Να αντιληφθεί, με απλό τρόπο, την οργάνωση μιας παραγράφου με διάφορους τρόπους (αιτιολόγηση, παραδείγματα, σύγκριση, αντίθεση, διαίρεση κ.λπ.), ώστε να μπορεί να υποστηρίξει τις απόψεις του.	Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου.	<i>Μελετά κείμενα διαφόρων γνωστικών αντικειμένων και αναγνωρίζει τους διαφορετικούς τρόπους οργάνωσης των παραγράφων τους (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνικά από μετάφραση, Ιστορία, Θρησκευτικά, Φυσική). Συντάσσει κείμενα των οποίων οι παράγραφοι οργανώνονται με διαφορετικούς τρόπους.</i>
2η Ενότητα: Εγκλίσεις και χρόνοι του ρήματος, Περίληψη		
Να κατανοήσει τις σημασίες των εγκλίσεων στις ανεξάρτητες προτάσεις (το πραγματικό, το ενδεχόμενο, το επιθυμητό κ.λπ.).	Εγκλίσεις στις ανεξάρτητες προτάσεις.	<i>Μαθαίνει να αναγνωρίζει σε κατάλληλα κείμενα από τη Λογοτεχνία, την Ιστορία κ.λπ. τους τύπους και τις σημασίες των εγκλίσεων. Ασκείται προφορικά και γραπτά να χρησιμοποιεί τις εγκλίσεις σε δικά του παραδείγματα.</i>
Να αντιληφθεί τις διαφορετικές χρονικές βαθμίδες του ρήματος στις ανεξάρτητες προτάσεις.	Χρόνοι.	<i>Αναγνωρίζει μελετώντας κατάλληλα κείμενα τις χρονικές βαθμίδες των ρημάτων. Μετασχηματίζει κείμενα διαφόρων γνωστικών αντικειμένων σε άλλες χρονικές βαθμίδες (Λογοτεχνία, Ιστορία, Θρησκευτικά κ.ά.)</i>
Να συνειδητοποιήσει τις διαφορές ανάμεσα στα είδη συνθέτων (παρατακτικά, υποτακτικά, κτητικά κ.λπ.).	Τα είδη συνθέτων.	Αναγνωρίζει σε επιλεγμένα παραδείγματα διαφορετικά είδη συνθέτων που προέρχονται από διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα.
Να γράφει την περίληψη ενός κειμένου με τη βοήθεια πλαγιότιπλων.	Περίληψη από πλαγιότιπλους.	<i>Σημειώνει πλαγιότιπλους σε παραγράφους ή ευρύτερες νοηματικές ενότητες διαφόρων κειμένων –ή εναλλακτικά χρησιμοποιεί πλαγιότιπλους που ήδη υπάρχουν στο κείμενο– για να γράφει την περίληψη του κειμένου (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνικά από μετάφραση, Ιστορία κ.ά.).</i>
3η Ενότητα: Συζυγίες του ρήματος		
Να συνειδητοποιήσει ο μαθητής: ότι η κλίση των ρημάτων βασίζεται στη διάκριση μεταξύ των δύο φωνών και ότι οι δύο αυτές φωνές δεν ταυτίζονται με τις αντίστοιχες διαθέσεις.	Ενεργητική και παθητική φωνή.	<i>Μελετά τους πίνακες ρηματικών κλίσεων και διαπιστώνει ότι πολλά ρήματα διαθέτουν τόσο ενεργητικό όσο και παθητικό κλιτικό υπόδειγμα, ενώ άλλα μόνο το ένα ή το άλλο. Ασκείται να αναγνωρίζει τους ρηματικούς χρόνους και στις δύο φωνές. Διαπιστώνει μέσα από κατάλληλα παραδείγματα ρημάτων ότι η ενεργητική και η παθητική φωνή δεν ταυτίζονται πάντα με τις αντίστοιχες σημασίες (διαθέσεις).</i>
Να αντιληφθεί ότι η κλίση του ενεστώτα και παρατακτικού των ρημάτων βασίζεται σε διπλό υπόδειγμα τόσο στην ενεργητική όσο και στην παθητική φωνή.	Α' και Β' συζυγία.	<i>Μελετά τους πίνακες ρηματικών κλίσεων και διαπιστώνει ότι υπάρχουν δύο τρόποι κλίσης του ενεστώτα και παρατακτικού πέρα από τη διάκριση των φωνών. Αναγνωρίζει σε κατάλληλα παραδείγματα ρήματα α' και β' συζυγίας.</i>
Να εξοικειωθεί με το α' συνθετικό των σύνθετων λέξεων (ουσιαστικό, επίθετο, αριθμητικό, ρήμα, επίρρημα, πρόθεση, αντωνυμία).	Σύνθεση: α' συνθετικό.	<i>Αναγνωρίζει σε κατάλληλα παραδείγματα ή κείμενα γραπτά και προφορικά (μελετώντας ένα λογοτεχνικό έργο, παρακολουθώντας ένα δελτίο ειδήσεων της τηλεόρασης κ.λπ.) τα α' συνθετικά σύνθετων λέξεων. Σχηματίζει με τα α' συνθετικά δικές του σύνθετες λέξεις</i>

		<i>ενταγμένες σε λειτουργικό περιβάλλον (Λογοτεχνία, Αισθητική Αγωγή, Γεωγραφία, Φυσική, Χημεία).</i>
Να μάθει να χρησιμοποιεί μεθόδους για τον έλεγχο και τη βελτίωση των κειμένων που παράγει.	Επανέλεγχος της γραπτής έκφρασης.	Λαμβάνει υπόψη τις παρατηρήσεις του καθηγητή και των συμμαθητών του και κάνει διορθώσεις στην ορθογραφία, στη στίξη, στο λεξιλόγιο κ.λπ., Βελτιώνει την οργάνωση του κειμένου, ξαναγράφει τμήμα του κυρίου μέρους, έναν άλλο επίλογο κ.λπ., Διορθώνει το κείμενό του με τη βοήθεια του ηλεκτρονικού υπολογιστή.
4η Ενότητα: Το αντικείμενο του ρήματος, Οργάνωση ευρύτερου κειμένου		
Να αντιληφθεί ότι τα ρήματα χωρίζονται σε δύο μεγάλες συντακτικές κατηγορίες (μεταβατικά και αμετάβατα) ανάλογα με το αν δέχονται ως συμπλήρωμα ένα αντικείμενο.	Μεταβατικά και αμετάβατα ρήματα και αντικείμενο.	Εντοπίζει σε κατάλληλα κείμενα μεταβατικά ρήματα και το αντικείμενό τους, καθώς και αμετάβατα ρήματα. Διαπιστώνει μέσα από επιλεγμένα παραδείγματα ότι ορισμένα μεταβατικά ρήματα μπορούν να εμφανίζονται με ή χωρίς αντικείμενο ανάλογα με τα συμφραζόμενα. Συντάσσει ένα κείμενο με τέτοια ρήματα και παρατηρεί τις νοηματικές αλλαγές από την παρουσία ή απουσία αντικειμένου στην πρόταση.
Να αντιληφθεί ο μαθητής το ρόλο του αντικειμένου στην πρόταση και τη σπουδαιότητά του ως συμπληρώματος του ρήματος. Να συνειδητοποιήσει τις διάφορες μορφές του αντικειμένου (με ουσιαστικό, αντωνυμία, πρόταση και εμπρόθετο αντικείμενο).	Μορφές του αντικειμένου.	Εντοπίζει τα αντικείμενα σε κείμενα από διάφορες γνωστικές περιοχές και αναγνωρίζει τα είδη τους. Σε επιλεγμένα κείμενα αντικαθιστά τα αντικείμενα με άλλα διαφορετικής μορφής.
Να αντιληφθεί ότι τα ρήματα, ανάλογα με τη σημασία τους και το γραμματικό τους τύπο διακρίνονται σε ενεργητικά, παθητικά, μέσα (αυτοπαθή) και ουδέτερα.	Διαθέσεις του ρήματος.	<i>Αναγνωρίζει τις ρηματικές διαθέσεις μελετώντας κείμενα από διάφορα γνωστικά αντικείμενα (Λογοτεχνία, Μαθηματικά, Ιστορία, χρηστικά κείμενα).</i> Σχηματίζει δικές του προτάσεις χρησιμοποιώντας όλες τις ρηματικές διαθέσεις. Όπου απαιτείται κάνει τις αναγκαίες αλλαγές. <i>Μετατρέπει κατάλληλα κείμενα από την ενεργητική στην παθητική φωνή και το αντίστροφο (Λογοτεχνία, Ιστορία, Φυσική, Ξένες Γλώσσες κ.ά.).</i>
Να μπορεί να οργανώνει το λόγο του σε ευρύτερο κείμενο προσέχοντας τη συνοχή και συνεκτικότητά του.	Οργάνωση ευρύτερου κειμένου (μακροδομής).	Γράφει ευρύτερα κείμενα, προσέχοντας την ομαλή μετάβαση από τη μία παράγραφο στην άλλη, καθώς και την αλληλουχία των νοημάτων. Χρησιμοποιεί σωστά βασικές συνδετικές λέξεις μεταξύ περιόδων και παραγράφων.
5η Ενότητα: Βαθμοί επιθέτου, Περιγραφή και αφήγηση		
Να συνειδητοποιήσει την έννοια της σύγκρισης μέσα από τους βαθμούς του επιθέτου. Να αντιληφθεί το μονολεκτικό και τον περιφραστικό σχηματισμό των παραθετικών του επιθέτου.	Βαθμοί του επιθέτου. Σύγκριση.	<i>Ασκείται στην αναγνώριση των βαθμών των επιθέτων μέσα από φράσεις και κείμενα (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνικά από μετάφραση, Ιστορία, Θρησκευτικά, Ξένες Γλώσσες).</i> Μετασχηματίζει σε επιλεγμένες προτάσεις παραθετικά επιθέτων από τον ένα βαθμό στον άλλο. Μετατρέπει μονολεκτικά παραθετικά σε περιφραστικά και το αντίστροφο.
Να εξοικειωθεί με το β' συνθετικό των σύνθετων λέξεων και ευρύτερα με το συνδυασμό των δύο συνθετικών τους.	Σύνθεση: β' συνθετικό.	Αναγνωρίζει σε κατάλληλα παραδείγματα τα δύο συνθετικά σύνθετων λέξεων. Σχηματίζει με τα δύο συνθετικά δικές του σύνθετες λέξεις ενταγμένες σε λειτουργικό περιβάλλον (Λογοτεχνία, Αισθητική Αγωγή, Γεωγραφία, Φυσική, Χημεία).
Να ασκηθεί στον περιγραφικό και στον αφηγηματικό τρόπο, απευθυνόμενος κυρίως σε δέκτη που του είναι οικείος.	Οργάνωση και συνοχή περιγραφής και αφήγησης.	<i>Περιγράφει με σαφήνεια ένα πείραμα στη Χημεία, ένα φαινόμενο στη Βιολογία, τη μορφολογία ενός τόπου στη Γεωγραφία κτλ. Στο μάθημα της Ιστορίας αφηγείται παραστατικά ένα ιστορικό γεγονός, προσδιορίζοντας τον τόπο, το χρόνο, τα αίτια και τα αποτελέσματα του γεγονότος, κλπ.</i> Σε κατάλληλες περιστάσεις στην τάξη αφηγείται και στην

		αφήγησή του ακολουθεί, συνήθως, χρονολογική σειρά στην εξέλιξη των γεγονότων· ορισμένες φορές χρησιμοποιεί και την αναδρομική αφήγηση. Σκιαγραφεί με προσοχή τα πρόσωπα που παίρνουν μέρος στα γεγονότα της αφήγησης και, στο βαθμό που μπορεί, αιτιολογεί τις πράξεις τους. <i>Εφαρμόζει τη γνώση του για την περιγραφή και την αφήγηση και σε γραπτές εργασίες που γίνονται για άλλα μαθήματα, π.χ. σε μια περιγραφή στη Βιολογία ή στη Γεωγραφία, σε μια αφήγηση γεγονότων στην Ιστορία, κ.ο.κ.</i>
Να συλλέγει υλικό από διάφορες πηγές και μαθήματα, και να το χρησιμοποιεί για να συνθέτει απλές εργασίες.	Συλλογή υλικού και σύνθεση απλών εργασιών.	Μελετά διάφορα κείμενα από τα σχολικά βιβλία, από λογοτεχνικά, επιστημονικά βιβλία κτλ. Χρησιμοποιεί τη βιβλιοθήκη του σχολείου ή της περιοχής του σε συγκεκριμένο χρόνο με τη συνεργασία του υπεύθυνου βιβλιοθήκης, για να συλλέξει το κατάλληλο υλικό. Αξιολογεί το υλικό που συνέλεξε και επιλέγει εκείνο ακριβώς που χρειάζεται για τη σύνθεση της εργασίας.
6η Ενότητα: Προσωπικές αντωνυμίες		
Να εξοικειωθεί με τις σημασίες, τους συντακτικούς ρόλους και τους κλιτικούς τύπους των προσωπικών αντωνυμιών και με τις συντακτικές / μορφολογικές ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στους αδύνατους και τους δυνατούς τύπους τους.	Αδύνατοι και δυνατοί τύποι προσωπικών αντωνυμιών.	Αναγνωρίζει σε επιλεγμένα κείμενα τους αδύνατους και δυνατούς τύπους των προσωπικών αντωνυμιών και τους συντακτικούς τους ρόλους. Συγκρίνει σε κατάλληλα κείμενα τις σημασιακές χρήσεις αδύνατων και δυνατών τύπων των προσωπικών αντωνυμιών.
Να συνειδητοποιήσει τη λειτουργικότητα της χρήσης των προσωπικών αντωνυμιών (έμφαση και αντιδιαστολή) κυρίως στο επικοινωνιακό πλαίσιο του προφορικού λόγου και στη λογοτεχνία.	Η λειτουργικότητα των προσωπικών αντωνυμιών.	Συντάσσει ένα κείμενο χρησιμοποιώντας μόνο αδύνατους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών και στη συνέχεια το μετατρέπει με την προσθήκη δυνατών τύπων, κάνοντας τις αναγκαίες αλλαγές.
Να γνωρίσει τα άλλα είδη αντωνυμιών και να εξοικειωθεί με τους συντακτικούς τους ρόλους.	Τα άλλα είδη αντωνυμιών.	<i>Αναγνωρίζει σε επιλεγμένα κείμενα από διάφορα γνωστικά αντικείμενα τα είδη των αντωνυμιών και τα χρησιμοποιεί σε δικά του κείμενα που εντάσσει σε λειτουργικό περιβάλλον (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνικά από μετάφραση και πρωτότυπο, Ιστορία κ.ά.).</i>
Να αντιληφθεί ότι οι λέξεις οργανώνονται σε ετυμολογικές οικογένειες με βάση ένα κοινό θέμα ή μια κοινή ρίζα, π.χ. <i>γράφω, γραφή, αντιγράφω, γραφικός</i> κ.λπ. Να κατανοήσει τις ετυμολογικές συγγένειες που υπάρχουν ανάμεσα σε λέξεις με την ίδια παραγωγική κατάληξη ή το ίδιο α' ή β' συνθετικό.	Ετυμολογικές οικογένειες λέξεων.	Δημιουργεί ομάδες λέξεων που διαθέτουν κοινή ρίζα. Δημιουργεί ομάδες λέξεων με την ίδια παραγωγική κατάληξη, το ίδιο α' συνθετικό και το ίδιο β' συνθετικό και εντοπίζει τις κοινές σημασίες.
7η Ενότητα: Τα επιρρήματα, Συνδετικές λέξεις		
Να εξοικειωθεί με τα διάφορα είδη επιρρηματικών προσδιορισμών (με επιρρήματα και επιρρηματικά σύνολα).	Είδη επιρρηματικών προσδιορισμών	Αναγνωρίζει τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς σε κατάλληλα κείμενα και διακρίνει τα είδη στα οποία ανήκουν. Σχηματίζει δικές του φράσεις χρησιμοποιώντας επιρρηματικούς προσδιορισμούς από όλα τα είδη.
Να αφομοιώσει τους τρόπους παραγωγής επιρρημάτων.	Παραγωγή επιρρημάτων.	Σχηματίζει παράγωγα επιρρήματα μετατρέποντας επίθετα και προθετικά σύνολα.
Να μάθει να χρησιμοποιεί συνδετικές λέξεις και εκφράσεις σε γραπτό σύνθετο λόγο.	Οι συνδετικές λέξεις και εκφράσεις και οι χρήσεις τους στο λόγο.	<i>Συντάσσει κείμενα διάφορων ειδών συνδέοντας τις παραγράφους και τις προτάσεις με συνδετικές λέξεις και εκφράσεις (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνικά από μετάφραση και πρωτότυπο, Ξένες Γλώσσες κ.ά.).</i>

Να αναπτύσσει ποικίλα κείμενα επιλέγοντας κάθε φορά το κατάλληλο επίπεδο ύφους (λεξιλόγιο, σύνταξη, τύποι και γενικά την κατάλληλη γλωσσική ποικιλία).	Ανάπτυξη ποικίλων κειμένων με κατάλληλο ύφος.	Γράφει, σε κατάλληλα διαμορφωμένες επικοινωνιακές περιστάσεις, μια ηλεκτρονική επιστολή (e-mail) σε φιλικό του πρόσωπο, μια εργασία για την τάξη, αλλά και μια επιστολή σε επίσημο πρόσωπο, ένα κείμενο για το σχολικό περιοδικό, κ.ο.κ.
8η Ενότητα: Η μετοχή, Επιχειρηματολογία		
Να εξοικειωθεί με τα είδη μετοχών (επιρρηματικές, επιθετικές, σε -μένος).	Οι διάφορες μορφές μετοχής.	Μελετά επιλεγμένα κείμενα και εντοπίζει σε αυτά τα διάφορα είδη μετοχών. Σχηματίζει μετοχές σε -μένος από διάφορα ρήματα. Γράφει επιστολή σε φίλο του χρησιμοποιώντας τα διάφορα είδη μετοχών.
Να αντιληφθεί τη διαφορά της γνήσιας από την καταχρηστική σύνθεση και από τα παρασύνθετα.	Γνήσια και καταχρηστική σύνθεση. Παρασύνθετα.	Αναγνωρίζει μέσα σε κείμενα τα είδη των συνθέτων και τα χρησιμοποιεί σε δικές του προτάσεις ενταγμένες σε λειτουργικό περιβάλλον.
Να συνειδητοποιήσει ότι πολλά σύνθετα αποτελούνται από δύο (ή περισσότερες) ανεξάρτητες λέξεις.	Πολυλεκτικά σύνθετα.	Συντάσσει κατάλογο με τα πολυλεκτικά σύνθετα κειμένων από τα γνωστικά του αντικείμενα.
Να κατανοεί τα επιχειρήματα ενός ομιλητή και να κρίνει τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει (ο ομιλητής). Να παρακολουθεί συζητήσεις και να αξιολογεί την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα των επιχειρημάτων που χρησιμοποιούν οι ομιλητές. Να αναπτύσσει γραπτά και προφορικά, σταδιακά, κείμενα με επιχειρηματολογία σε θέματα που περιέχουν αφηρημένες έννοιες.	Αξιολόγηση και διατύπωση επιχειρημάτων.	Κατανοεί ως ακροατής μιας συζήτησης τη θέση των ομιλητών με τη γνώση που απέκτησε για τα γνωρίσματα και την οργάνωση του προφορικού λόγου σε διάφορες περιστάσεις επικοινωνίας και σχολιάζει την πειστικότητα και την αποτελεσματικότητα των επιχειρημάτων ή των συμπερασμάτων τους. <i>Παίρνει θέση σε πιο απαιτητικά ζητήματα, όπως ο πόλεμος και η ειρήνη, το οικολογικό πρόβλημα κτλ., δείχνοντας ότι κατανοεί το περιεχόμενο των εννοιών που πραγματεύεται το θέμα (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνικά από μετάφραση και πρωτότυπο, Ιστορία, Θρησκευτικά, Φυσική κ.ά.).</i> Συντάσσει ένα δικό του κείμενο χρησιμοποιώντας βασικές αρχές της επιχειρηματολογίας.
9η Ενότητα: Ο ορισμός		
Να κατανοήσει τη σκοπιμότητα και την τεχνική των ορισμών.	Ορισμός.	<i>Εξασκείται στη διατύπωση ορισμών πάνω σε θέματα από τη Λογοτεχνία, τη Φυσική, τη Χημεία, τα Μαθηματικά.</i>
Να μάθει να παρουσιάζει με επιχειρηματολογία και λογική αλληλουχία τις σκέψεις του σε όποιο μάθημα του δοθεί η ευκαιρία.	Η επιχειρηματολογία / λογική αιτιολόγηση στα άλλα μαθήματα.	<i>Αναπτύσσει ένα θεώρημα στη Φυσική ή στα Μαθηματικά, μια αρχή στη Χημεία κ.ο.κ., με λογική αλληλουχία και συνέπεια.</i>
Να εξοικειωθεί με τη χρήση λεξικών διαφόρων ειδών (ερμηνευτικών, ετυμολογικών, ονοματικών, πραγματολογικών, λεξικών συνωνύμων και αντιθέτων, παραγώγων κτλ.).	Χρήση ποικίλων λεξικών.	Ασκείται στην αναζήτηση λημμάτων, καθώς και στην αναζήτηση συγκεκριμένων κάθε φορά πληροφοριών (ερμηνευτικών, ετυμολογικών κ.λπ.) για τα λήμματα. Συγκρίνει διάφορα είδη λεξικών μεταξύ τους και συνηθίζει να ανατρέχει κάθε φορά στο πιο κατάλληλο για την περίπτωση.

Σύνολο ωρών: 52

ΤΑΞΗ Γ΄

Στόχοι	Θεματικές Ενότητες	Ενδεικτικές Δραστηριότητες
1η Ενότητα: Σύνδεση των προτάσεων		
Ο μαθητής επιδιώκεται: Να συγκρίνει τον παρατακτικό και τον υποταγμένο λόγο.	Παρατακτική και υποτακτική σύνδεση.	Ο μαθητής: Διαπιστώνει μέσα από κατάλληλα κείμενα τις συντακτικές, υφολογικές κ.λπ. διαφορές της παρατακτικής σύνδεσης από την υποτακτική. Μετασχηματίζει παρατακτικό λόγο σε υποτακτικό και παρατηρεί τις διαφορές.

Να χρησιμοποιεί το λεξιλόγιο κατάλληλα, ως προς τη σημασία των λέξεων και ως προς το είδος των κειμένων.	Χρήση λεξιλογίου.	Επιλέγει και χρησιμοποιεί λέξεις που ταιριάζουν στο ύφος του κειμένου που γράφει, π.χ., χρησιμοποιεί με ακρίβεια και σαφήνεια λέξεις από την οικογένεια των λέξεων που σχετίζονται με το θέμα: “Τροφή-Πείνα”. Από την οικογένεια αυτή επιλέγει ποικιλία λέξεων, για να γράψει στο ημερολόγιό του, και διαφορετικές για να εκφράσει τον προβληματισμό του στη σχολική εφημερίδα, σε σχετικό θέμα.
Να σχεδιάζει και να γράφει συνθετικές / ερευνητικές εργασίες, αξιοποιώντας τις κατάλληλες πηγές.	Ερευνητικές εργασίες.	Αξιολογεί το υλικό που έχει συλλέξει από διάφορες πηγές (σχολικά βιβλία, βιβλιοθήκες, διαδίκτυο κ.λπ.) και το αξιοποιεί για τη σύνθεση μιας ερευνητικής εργασίας – ατομικής ή ομαδικής–, δείχνοντας ότι αφομοίωσε το υλικό στο οποίο στηρίζεται.
2η Ενότητα: Ονοματικές προτάσεις – Κριτική αποτίμηση θεμάτων		
Να αντιληφθεί ο μαθητής ότι οι δευτερεύουσες προτάσεις χωρίζονται σε δύο κατηγορίες ανάλογα με το συντακτικό και νοηματικό τους ρόλο. Να εξοικειωθεί με όλα τα είδη των ονοματικών προτάσεων.	Ονοματικές και επιρρηματικές προτάσεις.	Αντιλαμβάνεται μέσα από κατάλληλα παραδείγματα ότι οι ονοματικές προτάσεις αντιστοιχούν στον ονοματικό όρο της πρότασης που έχει κυρίως το συντακτικό ρόλο υποκειμένου ή αντικειμένου. <i>Μέσα από επιλεγμένα κείμενα, εξοικειώνεται με τα διάφορα είδη επιρρηματικών προτάσεων· κατανοεί ότι οι προτάσεις αυτές ανήκουν στο ευρύτερο είδος των επιρρηματικών προσδιορισμών και έχουν μεγαλύτερο σημασιακό φορτίο από τις ονοματικές (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, Ιστορία, Θρησκευτικά, Πολιτική και Κοινωνική Αγωγή κ.ά.).</i>
Να μάθει να διακρίνει τις βουλητικές, ειδικές και ενδοιαστικές προτάσεις σε σχέση με τα ρήματα από τα οποία εξαρτώνται.	Βουλητικές, ειδικές και ενδοιαστικές προτάσεις.	Συντάσσει κείμενο, ενταγμένο σε λειτουργικό περιβάλλον, χρησιμοποιώντας υποτακτικό λόγο με βουλητικές, ειδικές και ενδοιαστικές προτάσεις.
Να συνειδητοποιήσει ότι η σημασία μιας λέξης εξαρτάται και μεταβάλλεται σε μεγάλο βαθμό από τα συμφραζόμενά της. Να είναι σε θέση να αντιληφθεί τη σημασία των λέξεων ανάλογα με τα συμφραζόμενά της.	Η πολυσημία της λέξης.	Παρατηρεί πως η ίδια λέξη, π.χ. <i>θέατρο</i> , παίρνει διαφορετική σημασία ανάλογα με τα συμφραζόμενα. Συντάσσει δικό του κείμενο ασκούμενος στην πολυσημία των λέξεων. <i>Συγκεντρώνει κείμενα από διάφορα γνωστικά αντικείμενα και σχολιάζει την πολυσημία των λέξεων τους (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, Μαθηματικά, Βιολογία κ.ά.).</i>
Να διατυπώνει προφορικά ή γραπτά αιτιολογημένες κρίσεις για διάφορα θέματα που περιέχουν αφηρημένες έννοιες.	Κριτική αποτίμηση διάφορων θεμάτων.	Παρουσιάζει στους συμμαθητές του, σε ένα προφορικό ή γραπτό κείμενο, τα πρόσωπα και το θέμα μιας συζήτησης που παρακολούθησε. Σε κατάλληλες επικοινωνιακές περιστάσεις, εκφράζει προφορικά τις κρίσεις και τα σχόλιά του π.χ. για μια συναυλία που παρακολούθησε, για μια θεατρική παράσταση, για κάποιο σχολικό ή λογοτεχνικό βιβλίο, κ.ο.κ.
3η Ενότητα: Ευθείες και πλάγιες ερωτήσεις, Κυριολεξία και μεταφορά		
Να διακρίνει τις ευθείες από τις πλάγιες ερωτήσεις και να εξοικειωθεί με τα είδη τους. Να συνειδητοποιήσει τις πραγματολογικές χρήσεις των ευθειών ερωτήσεων.	Ευθείες και πλάγιες ερωτήσεις.	<i>Ανιχνεύει σε κείμενα λογοτεχνικά, δοκιμιακά, θεατρικά, επιστημονικά και σε άλλα συναφή τις ευθείες και πλάγιες ερωτήσεις και τις κατατάσσει σε είδη. Κάνει σύγκριση με αντίστοιχα φαινόμενα στις Ξένες Γλώσσες (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, Αισθητική Αγωγή, Ξένες Γλώσσες κ.ά.).</i> Μετατρέπει ευθείες ερωτήσεις σε πλάγιες και το αντίστροφο κάνοντας τις απαιτούμενες αλλαγές. Αναγνωρίζει τις διαφορετικές χρήσεις των ερωτήσεων σε λειτουργικό περιβάλλον (π.χ. ερώτηση ως έκφραση παράκλησης, επιθυμίας, προσταγής κ.λπ.).
Να αντιληφθεί ότι οι πλάγιες ερωτήσεις ανήκουν στο ευρύτερο κειμενικό πλαίσιο του πλάγιου λόγου, όπως αυτός χρησιμοποιείται σε αφηγήσεις, αναφορές κ.λπ.	Ευθύς και πλάγιος λόγος.	Εντοπίζει μορφές πλάγιου λόγου σε επιλεγμένα κείμενα. <i>Μετατρέπει επιλεγμένα κείμενα από ευθύ σε πλάγιο λόγο, και το αντίστροφο, κάνοντας τις απαιτούμενες αλλαγές στη μορφή των προτάσεων (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, Αισθητική Αγωγή κ.ά.).</i>
Να συνειδητοποιήσει τη δυνατότητα επιλογής, που έχει ο	Κυριολεξία και μεταφορά.	<i>Μέσα από κατάλληλα κείμενα εντοπίζει την κυριολεξία και τη μεταφορά και εξετάζει για ποιο λόγο επιλέγει ο ποιητής</i>

ομιλητής ή ο συγγραφέας, ανάμεσα στην κυριολεκτική ή στη μεταφορική χρήση της γλώσσας, ανάλογα με το σκοπό που επιδιώκει.		να κάνει χρήση κυριολεξίας ή μεταφοράς σε μια περιγραφή τόπου ή τοπίου, σε μια αφήγηση πραγματικών γεγονότων κ.λπ. (Λογοτεχνία, Θρησκευτικά, Ιστορία).
4η Ενότητα: Αναφορικές προτάσεις, συνώνυμα, ταυτόσημα, αντίθετα		
Να διακρίνει όλα τα είδη των αναφορικών προτάσεων. Να εξοικειωθεί με τις χρήσεις του <i>που</i> και τη δυνατότητα αντικατάστασής του από την αναφορική αντωνυμία <i>ο οποίος</i> και το αναφορικό επίρρημα <i>όπου</i> .	Είδη αναφορικών προτάσεων.	Εντοπίζει και κατατάσσει στα είδη τους όλες τις αναφορικές προτάσεις επιλεγμένων κειμένων. Μετασχηματίζει κατάλληλα κείμενα χρησιμοποιώντας αναφορικές προτάσεις διαφόρων ειδών. Σε συγκεκριμένα παραδείγματα αντικαθιστά το <i>που</i> με τα <i>ο οποίος</i> και <i>όπου</i> . Αντιλαμβάνεται πώς διαφοροποιείται το νόημα, αν στις αναφορικές προτάσεις, χρησιμοποιηθεί κόμμα, ή αν παραλειφθεί, π.χ. <i>πέταξαν τα φρούτα (,) που ήταν σάπια</i> .
Να αντιληφθεί το πλήθος των ελληνικών λέξεων που χρησιμοποιούνται σε όλα τα γνωστικά πεδία των σπουδαιότερων ευρωπαϊκών γλωσσών.	Ελληνικές λέξεις σε ξένες γλώσσες.	Σε επιλεγμένα κείμενα διαφόρων ειδών (δοκιμιακά, ιατρικά, βιολογικά, τεχνικά κ.ο.κ.) που είναι γραμμένα στα αγγλικά, τα γαλλικά, τα γερμανικά, τα ιταλικά κ.λπ. αναγνωρίζει είτε αυτούσιες ελληνικές λέξεις είτε ξένες λέξεις με ελληνική ρίζα (Ξένες Γλώσσες, Φυσική, Βιολογία κ.λπ.). Ανιχνεύει σε διάφορες ξενόγλωσσες επιστημονικές ιστοσελίδες του Διαδικτύου λέξεις ή φράσεις που έχουν ελληνική ρίζα.
Να αφομοιώσει τα φαινόμενα της συνωνυμίας και της σημασιακής αντίθεσης. Να αναζητά συνώνυμα και αντίθετα των λέξεων, λαμβάνοντας υπόψη το ύφος του κειμένου.	Συνώνυμα και ταυτόσημα. Αντίθετα.	Εντοπίζει σε καταλόγους επιλεγμένων λέξεων τα συνώνυμα και τα αντίθετά τους, καθώς και ταυτόσημες λέξεις. Αναζητά συνώνυμα και αντίθετα των λέξεων σε κατάλληλα κείμενα, λαμβάνοντας υπόψη του το ύφος του κειμένου, π.χ. στο ρήμα <i>υποδύομαι</i> παρατηρεί τη διαφορά ύφους όταν αντικατασταθεί με το <i>παίζω</i> ή το <i>παριστάνω</i> .
5η Ενότητα: Τελικές και αιτιολογικές προτάσεις, Ομώνυμα, Παρώνυμα, Ανάλυση κειμένου		
Να εξοικειωθεί με την αναγνώριση των τελικών προτάσεων στον υποταγμένο λόγο.	Τελικές προτάσεις.	Επισημαίνει, μελετώντας κατάλληλα κείμενα, τις τελικές προτάσεις ανιχνεύοντας τους τελικούς συνδέσμους για να, να με τους οποίους εισάγονται. Συντάσσει δικό του κείμενο υποταγμένου λόγου εντάσσοντας και τελικές προτάσεις.
Να διακρίνει τους αιτιολογικούς συνδέσμους και τις άλλες λέξεις ή φράσεις που χρησιμοποιούνται ως αιτιολογικοί σύνδεσμοι (<i>που, καθώς, μια και, μια που</i> κ.ά.) και με τις οποίες εισάγονται οι αιτιολογικές προτάσεις.	Αιτιολογικές προτάσεις.	Αναγνωρίζει σε επιλεγμένα κείμενα τις προτάσεις που δηλώνουν αιτία και τις μετασχηματίζει, χρησιμοποιώντας εναλλακτικές λέξεις ή φράσεις με τις οποίες εισάγονται οι προτάσεις αυτού του είδους, παρατηρώντας κάθε φορά τη νοηματική απόχρωση. Αντιλαμβάνεται το ρόλο των αιτιολογικών συνδέσμων και προτάσεων στην ανάπτυξη επιχειρημάτων Συντάσσει κείμενα με επιχειρηματολογία χρησιμοποιώντας δευτερεύουσες προτάσεις διαφόρων ειδών.
Να αφομοιώσει το φαινόμενο των ομώνυμων / ομόηχων και παρώνυμων λέξεων.	Ομώνυμα και παρώνυμα.	Μελετώντας ένα κατάλογο λέξεων ανιχνεύει άλλες που είναι ομώνυμες /ομόηχες ή παρώνυμες σε σχέση με αυτές. Συντάσσει γραπτά ή προφορικά δίκες του προτάσεις χρησιμοποιώντας ομώνυμες / ομόηχες και παρώνυμες λέξεις.
Να συνειδητοποιήσει με παραγωγικό συλλογισμό ότι το κείμενο μπορεί να αναλυθεί σε επιμέρους ενότητες με φθίνουσα / κατιούσα πορεία (ενότητα, παράγραφος, πρόταση, λέξη).	Ανάλυση κειμένου με παραγωγική μέθοδο.	Αναλύει επιλεγμένα κείμενα από διάφορα γνωστικά αντικείμενα, ακολουθώντας την πορεία από το σύνολο (κείμενο) προς το μέρος (λέξη).
6η Ενότητα: Χρονικές και υποθετικές προτάσεις, Υπωνυμία και ορισμός		
Να εξοικειωθεί με τους χρονικούς συνδέσμους (λέξεις και εκφράσεις) και τις έννοιες του προτερόχρονου, του ταυτόχρονου και του υστερόχρονου που αυτοί εκφράζουν.	Χρονικές προτάσεις.	Μελετά αφηγηματικά κείμενα και αναγνωρίζει τα είδη των χρονικών σχέσεων που εκφράζουν οι χρονικές προτάσεις και άλλοι επιρρηματικοί προσδιορισμοί. Συντάσσει ένα αφηγηματικό κείμενο χρησιμοποιώντας ποικιλία χρονικών προτάσεων.

Να αφομοιώσει τα είδη υποθετικών προτάσεων λαμβάνοντας υπόψη τον άξονα του χρόνου και του πραγματικού - αππραγματοποίητου.	Υποθετικές προτάσεις.	Ανιχνεύει τα διάφορα είδη υποθετικών λόγων σε κείμενα από διάφορα γνωστικά αντικείμενα (Λογοτεχνία, Μαθηματικά, Φυσική, Χημεία, Ξένες Γλώσσες).
Να αντιληφθεί τη σχέση υπωνυμίας μεταξύ εννοιών (υπερώνυμα – υπώνυμα). Να κατανοήσει τη σχέση γένους – είδους που εμπεριέχει κάθε ορισμός.	Η σχέση της υπωνυμίας και ο ορισμός.	Εντοπίζει τις σχέσεις υπωνυμίας και ορισμού σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα (Λογοτεχνία, Μαθηματικά, Φυσική, Χημεία, Βιολογία, Πολιτική και Κοινωνική Αγωγή).
7η Ενότητα: Αποτελεσματικές και εναντιωματικές προτάσεις, Μετωνυμία		
Να εξοικειωθεί με τους αποτελεσματικούς συνδέσμους (λέξεις και εκφράσεις) και την έκφραση αιτίου και αποτελέσματος στις αποτελεσματικές προτάσεις.	Αποτελεσματικές προτάσεις.	Αναγνωρίζει τη νοηματική σχέση αιτίου και αποτελέσματος σε διάφορα κείμενα, που εμπεριέχουν αποτελεσματικές προτάσεις. Μετατρέπει κείμενο με παρατακτικό λόγο σε υποταγμένο λόγο αξιοποιώντας τις σχέσεις αιτίου και αποτελέσματος.
Να αναγνωρίζει τους εναντιωματικούς / αντιθετικούς και τους παραχωρητικούς συνδέσμους (λέξεις και εκφράσεις) που χρησιμοποιούνται για την έκφραση της εναντίωσης / αντίθεσης και της παραχώρησης.	Εναντιωματικές και παραχωρητικές προτάσεις.	Εντοπίζει το νόημα της εναντίωσης / αντίθεσης και της παραχώρησης σε διάφορα κείμενα με εναντιωματικές και παραχωρητικές προτάσεις.
Να αντιληφθεί ότι οι λέξεις αλλάζουν σημασία και αναφορά ανάλογα με τη χρηστική τους αξία (μετωνυμία).	Αλλαγή της σημασίας των λέξεων – Μετωνυμία.	Αναγνωρίζει φαινόμενα μετωνυμίας σε επιλεγμένα παραδείγματα και αντικαθιστά τις συγκεκριμένες λέξεις με άλλες. Επισημαίνει από διάφορα κείμενα μετωνυμικές εκφράσεις και ερμηνεύει τη λειτουργικότητά τους (Θρησκευτικά, Λογοτεχνία, Αισθητική Αγωγή).
8η Ενότητα: Μόρια, Στίξη, Περίληψη		
Να εξοικειωθεί με τα διάφορα είδη μορίων και τις σημασίες τους.	Τα μόρια και οι σημασίες τους.	Εντοπίζει μόρια σε διάφορα κείμενα, τα κατατάσσει και επισημαίνει τις σημασίες τους (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, Θρησκευτικά, Θετικές Επιστήμες).
Να συνειδητοποιήσει τις παράλληλες σημασίες που μπορεί να πάρει η αρχική σημασία των λέξεων ή των φράσεων σε διάφορα σχήματα λόγου (λεκτικούς τρόπους).	Σχήματα λόγου σχετικά με τη σημασία των λέξεων / φράσεων.	Σε κατάλληλα κείμενα, από την καθημερινή γραπτή επικοινωνία ή και λογοτεχνικά, εντοπίζει για παράδειγμα τη συνεκδοχή, τη μετωνυμία, το σχήμα κατ' εξοχήν, τη λιτότητα, την ειρωνεία, τον ευφημισμό κ.λπ. (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, Αισθητική Αγωγή).
Να αναγνωρίζει το σύνολο των σημείων στίξης και το λειτουργικό τους ρόλο στα κείμενα και να τα χρησιμοποιεί με ευχέρεια.	Η στίξη στον υποταγμένο λόγο και ευρύτερα. Η λειτουργικότητα των σημείων στίξης.	Χρησιμοποιεί στα κείμενά του, μεταξύ άλλων, την άνω τελεία, τις παρενθέσεις, τη διπλή τελεία, τα εισαγωγικά κ.λπ., έτσι ώστε να δίνει το κατάλληλο χρώμα στο λόγο του και να αποτυπώνει με τα σημεία στίξης τα συναισθήματά του. Χρησιμοποιεί τα κατάλληλα σημεία στίξης σε άστικτα κείμενα από διάφορα κειμενικά είδη (Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνικά, Θρησκευτικά, Πολιτική και Κοινωνική Αγωγή κ.ά.). Παρατηρεί και σχολιάζει φαινόμενα αστιξίας ή επιλεκτικής στίξης σε διάφορα λογοτεχνικά κείμενα (π.χ. υπερρεαλιστική ποίηση).
Να μάθει να συντάσσει περίληψη κειμένων από διάφορα είδη με έμφαση στα χρηστικά κείμενα.	Σύνταξη περίληψης κειμένου.	Μελετά προσεκτικά ένα επιλεγμένο κείμενο, κρατά σημειώσεις, γράφει πλαγιότιτλους, κάνει το σχεδιάγραμμα της περίληψης και συντάσσει την περίληψη αποφεύγοντας το σχολιασμό και την κριτική.

Σύνολο ωρών: 50

Προτεινόμενα διαθεματικά σχέδια εργασίας

Θέμα: Ένα δελτίο καιρού στην τηλεόραση. Οι μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες, παρακολουθούν ένα δελτίο καιρού στην τηλεόραση και καταγράφουν το ύφος της γλώσσας του παρουσιαστή, τα εξωγλωσσικά στοιχεία (στάση σώματος, κινήσιολογία, εκφράσεις του προσώπου κ.λπ.), το ειδικό λεξιλόγιο που χρησιμοποιεί. **Θεμελιώδεις**

διαθεματικές έννοιες: Επικοινωνία, Κώδικας, Ομοιότητα-διαφορά, Πολιτισμός κ.λπ. **Προεκτάσεις** στην Αισθητική αγωγή, τη Γεωγραφία, τη Φυσική.

Θέμα: Θρύλοι και παραδόσεις της περιοχής μας. Οι μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες, απομαγνητοφωνούν μαρτυρίες μεγαλύτερων σχετικά με τη λαογραφική παράδοση του τόπου τους, καταγράφουν τα έθιμα που έχουν διασωθεί στον τόπο τους μέχρι σήμερα, ανιχνεύουν σε βιβλία ή στο Διαδίκτυο παραλλαγές των εθίμων του τόπου τους.

Θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες: Επικοινωνία, Κώδικας, Πολιτισμός, Άτομο-κοινωνία, Αλληλεπίδραση κ.λπ. **Προεκτάσεις** στην Ιστορία, Λογοτεχνία, Γεωγραφία, Πληροφορική.

Θέμα: Περιγράφοντας ένα ιστορικό γεγονός. Ομαδικές εργασίες με θέμα ένα σημαντικό ιστορικό γεγονός (π.χ. 28^η Οκτωβρίου 1940, η Εξέγερση του Πολυτεχνείου κ.λπ.). Μελέτη της περιγραφής των γεγονότων από αποκόμματα του Τύπου της εποχής, ηχητικών ντοκουμέντων, μουσικών συνθέσεων και τραγουδιών, αποσπασμάτων λογοτεχνικών έργων. Σύνθεση των εργασιών, ανακοινώσεις και συζήτηση. **Θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες:** Επικοινωνία, Κώδικας, Πολιτισμός, Άτομο-κοινωνία, Σύγκρουση κ.λπ. **Προεκτάσεις** στην Ιστορία, Λογοτεχνία, Μουσική, Γεωγραφία.

Θέμα: Η γλώσσα στις διάφορες επιστήμες. Συγκέντρωση ειδικού λεξιλογίου μέσα από διάφορα κείμενα με ορολογία διαφορετικών επιστημών. Οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες καταγράφουν το ειδικό λεξιλόγιο από έναν πολιτικό λόγο, από μία επιστημονική ανακοίνωση, από ένα δελτίο ειδήσεων, από μια νεανική ιστοσελίδα κ.λπ. και κάνουν συγκρίσεις. **Θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες:** Επικοινωνία, Κώδικας, Πολιτισμός, Επιστήμη, Τέχνη, Τεχνολογία κ.λπ. **Προεκτάσεις** στη Λογοτεχνία, τα Μαθηματικά, τις Φυσικές Επιστήμες, την Αισθητική αγωγή κ.λπ.

Θέμα: Ο άνθρωπος και η θάλασσα. Οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες:

- Περιγράφουν τη γεωγραφική σχέση του τόπου τους με τη θάλασσα (σύνορα, είδος θάλασσας, έκταση ακτών κτλ.),
- Μελετούν τη σύσταση του υδάτινου στοιχείου της θάλασσας (ρύπανση της θάλασσας, μετεωρολογικά φαινόμενα κτλ.),
- Αναζητούν το ρόλο της θάλασσας στην ποιότητα ζωής των ανθρώπων (αισθητική απόλαυση, εικαστικές απεικονίσεις, μουσική έκφραση, στοιχείο πολιτισμού),
- Μελετούν λεξιλόγιο που συνδέεται με τη θάλασσα, ποίηση-πεζογραφία, π.χ. Ν. Καββαδίας - Α. Καρκαβίτσας κτλ.,
- Εξετάζουν τη θάλασσα ως χώρο εμπορίου και ναυτιλίας από την αρχαιότητα έως σήμερα, ως πεδίο οικονομικού και πολιτικού ανταγωνισμού, π.χ. αποικίες, πολεμικές συγκρούσεις κτλ. μέσα από τη μελέτη πηγών. **Θεμελιώδεις διαθεματικές έννοιες:** Επικοινωνία, Πολιτισμός, Επιστήμη, Τέχνη, Τεχνολογία κ.λπ. **Προεκτάσεις** στη Λογοτεχνία, τη Γεωγραφία, τις Φυσικές Επιστήμες, την Αισθητική αγωγή κ.λπ.

Οι δραστηριότητες αφορούν όλες τις τάξεις του γυμνασίου, αρκεί να προσαρμοστούν κατάλληλα σε βαθμό δυσκολίας, ανάλογα με την τάξη στην οποία εφαρμόζονται.

3. Διδακτική μεθοδολογία

Το μάθημα της ελληνικής γλώσσας αποτελεί διδακτικό αντικείμενο σε όλο το φάσμα της εκπαίδευσης (Νηπιαγωγείο, Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο). Στο δημοτικό ο κυριότερος στόχος είναι η κατάκτηση των βασικών προφορικών δεξιοτήτων καθώς και των κυριότερων δεξιοτήτων που συνδέονται με τη χρήση του γραπτού λόγου (γραφή/ανάγνωση) και η διδασκαλία της γλώσσας γίνεται σύμφωνα με την επικοινωνιακή προσέγγιση. Στο Γυμνάσιο και το Λύκειο εισάγονται κυρίως οι δεξιότητες που αφορούν τη χρήση του λόγου σε καθαρά επικοινωνιακό πλαίσιο, προϋποθέτοντας τις δεξιότητες της γραφής και ανάγνωσης. Συνεπώς, στο Γυμνάσιο και το Λύκειο συνεχίζεται με την κειμενοκεντρική διάσταση η γλωσσική διδασκαλία, που διευρύνεται και εμπλουτίζεται.

Οι κύριοι γλωσσικοί στόχοι που καθορίζουν τη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος μπορούν να διατυπωθούν σε τρεις βασικούς άξονες/γενικούς στόχους όπως:

- Στη συνειδητοποίηση και οργάνωση των δομών, των λειτουργιών και των μηχανισμών, που φέρνει ήδη το παιδί από το σπίτι του (μητρική του γλώσσα) και τα οποία συγκροτούν τη γλωσσική επικοινωνία.
- Στη διεύρυνση, καλλιέργεια και εμπλουτισμό του λόγου του κάθε μαθητή.
- Στην ανάπτυξη της δημιουργικής του ικανότητας, που συντελείται τόσο με την κατανόηση, επεξεργασία και παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου, όσο και με τη βαθύτερη σχέση του με τα κείμενα, καθώς από δέκτης γίνεται πομπός, οργανώνοντας το δικό του κείμενο με συνοχή και συνεκτικότητα. Τέλος, στην ικανότητά του για πρόσληψη των κειμένων. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η γλωσσική επάρκεια του μαθητή.

Η διδακτέα ύλη καλύπτει όλα τα επίπεδα της γλώσσας (σύστημα της γλώσσας- φωνολογία, μορφολογία, σύνταξη, λεξιλόγιο, πραγματολογία/οργάνωση του λόγου- σε συνθήκες επικοινωνίας) και όλα τα είδη του λόγου, προφορικού και γραπτού, σε όλους τους τρόπους εκφοράς του (αφηγηματικός και περιγραφικός λόγος, αποφαντικός/ κριτικός, διάλογος, επιχειρηματολογία).

Η μεθοδολογία της διδασκαλίας της γλώσσας διέπεται από τις βασικές αρχές της επικοινωνιακής προσέγγισης της γλώσσας, της κειμενολογίας και της διαθεματικότητας.

Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για τη γλώσσα καθορίζει συγκεκριμένα πλαίσια και αρχές για την επικοινωνιακή διδασκαλία της. Αυτό που απαιτείται να γίνει με ιδιαίτερη έμφαση είναι να αξιοποιηθούν αυτές οι αρχές μέσα από τη διαθεματική προσέγγιση. Οι διαθεματικές προσεγγίσεις αφορούν την οριζόντια συνεκτικότητα των επιμέρους θεματικών κλάδων, διασφαλίζουν την ενοποίηση των γνωστικών αντικειμένων στο επίπεδο της σχολικής τάξης και γίνονται με ατομικές ή ομαδικές ερευνητικές εργασίες των μαθητών. Σε όλες τις ενότητες της γλωσσικής διδασκαλίας δίνεται ειδικό βάρος σε ερευνητικές εργασίες ομάδων μαθητών που συνδυάζουν

το επικοινωνιακό πλαίσιο (ποιος μιλάει, σε ποιον, με ποιο σκοπό- αποδέκτες της εργασίας) με το διαθεματικό πλαίσιο (κοινωνικό, ιστορικό, επιστημονικό κ.ά.).

Η επικοινωνιακή χρήση της γλώσσας καλλιεργεί συστηματικά την ικανότητα του παιδιού να επικοινωνεί με ακρίβεια και αποτελεσματικότητα, χρησιμοποιώντας τη μορφή και το ύφος που αρμόζει σε κάθε περίπτωση επικοινωνίας και στηρίζεται στο κείμενο. Με διδακτικές ενέργειες οι μαθητές ασκούνται σε ποικίλες μορφές προφορικής και γραπτής επικοινωνίας και στην παραγωγή αποτελεσματικού λόγου διάφορων ειδών και κειμενικών τύπων. Επίσης, γίνονται σεβαστά, αξιοποιούνται, εμπλουτίζονται και οργανώνονται με τη δημιουργική χρήση της γλώσσας τα γλωσσικά τους βιώματα.

Ασκούνται οι μαθητές στη χρήση της γλώσσας, δηλαδή στην παραγωγή και κατανόηση του προφορικού και γραπτού λόγου, στην επικοινωνιακή τους ικανότητα να προσαρμόζουν το λόγο στις περιστάσεις επικοινωνίας, στις μεταγλωσσικές δεξιότητες συνειδητοποίησης της λειτουργίας του γλωσσικού συστήματος ώστε με τον κατάλληλο χειρισμό να παράγουν αποτελεσματικό λόγο, μέσα από ποικίλα κείμενα και ασκήσεις που ακολουθούν κειμενογλωσσολογική και επικοινωνιακή (πραγματολογική) κατεύθυνση.

Η εξατομικευμένη διδασκαλία, οι επαναληπτικές ασκήσεις ή άλλες δραστηριότητες για τη θεραπεία προβλημάτων γραφής και γραπτού λόγου θεωρούνται απαραίτητες. Έτσι μπορούν να αντιμετωπιστούν μεμονωμένες περιπτώσεις μαθητών στο γυμνάσιο, που έχουν προβλήματα σχετικά με τη χρήση των βασικών δεξιοτήτων. Σε αυτούς πρέπει ακόμα να προστεθούν οι αλλοδαποί μαθητές και οι ομογενείς, που δεν κατέχουν σε ικανοποιητικό βαθμό την ελληνική γραφή και γλώσσα. Στο πλαίσιο των μαθημάτων αυτών οι γλωσσικές δραστηριότητες πρέπει να είναι χωρισμένες σε επίπεδα ανάλογα με τους μαθητές -και τα επιμέρους προβλήματα που αντιμετωπίζουν- και το αν αφορούν προβλήματα γραφής και εξοικείωσης με το επικοινωνιακό πλαίσιο χρήσης του λόγου.

4. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση της γλώσσας θεωρείται διαδικασία συμπληρωματική με τη διδασκαλία -διδασκαλία και αξιολόγηση στοχεύουν, με τη συνεργασία καθηγητή και μαθητή, στην ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας του μαθητή.

Για την αξιολόγηση, εκτός από τη γραπτή παραγωγή λόγου των μαθητών στην τάξη και τις γραπτές δοκιμασίες των τετραμήνων ή των τελικών εξετάσεων, συνυπολογίζονται, επιπλέον:

Οι προφορικές και γραπτές ασκήσεις διάφορων ειδών μέσα στην τάξη (ερωτήσεις κατανόησης, ανάπτυξης ενός θέματος, οργάνωσης του λόγου κ.λπ).

Οι αντίστοιχες εργασίες για το σπίτι, που συνήθως είναι γραπτές, αλλά μπορεί ορισμένες φορές να αποτελούν προετοιμασία για μια εισήγηση που θα κάνει ο μαθητής στην τάξη σε προσχεδιασμένο προφορικό λόγο.

Οι συνθετικές εργασίες - διαθεματικές δραστηριότητες.

Πρέπει να τονιστεί ότι όλες οι παραπάνω εργασίες θεωρούνται Παραγωγή λόγου. Παραγωγή λόγου, δηλαδή, θεωρείται κάθε κείμενο, προφορικό και γραπτό, που παράγουν οι μαθητές σε συγκεκριμένη περίπτωση επικοινωνίας, με συγκεκριμένο σκοπό. Η έκταση αλλά και το ύφος ενός τέτοιου κειμένου καθορίζονται κάθε φορά από το είδος λόγου το οποίο παράγεται: επιστολή φιλική ή επίσημη, περιγραφή γεγονότων σε ύφος οικείο ή επίσημο, αφήγηση γεγονότων με βιωματικό τρόπο, ανάπτυξη απόψεων σε θέματα που είναι οικεία στο μαθητή και έχουν σχέση με τα ενδιαφέροντά του κ.ο.κ. Η έκταση καθορίζεται, επίσης, και από το χρόνο που έχουν στη διάθεσή τους οι μαθητές, καθώς και από τη βαθμίδα της εκπαίδευσης στην οποία φοιτούν.

Έτσι, μια (γραπτή) *Παραγωγή λόγου*:

Τοποθετείται σε επικοινωνιακό πλαίσιο. Ορίζεται, δηλαδή, το είδος του κειμένου που θα γράψουν οι μαθητές, ο δέκτης του κειμένου, ο σκοπός για τον οποίο γράφεται το κείμενο. Με τον τρόπο αυτόν οι μαθητές αντιλαμβάνονται το επίτευδο του ύφους που θα χρησιμοποιήσουν στο κείμενό τους.

Σχετίζεται με τις ενότητες που διδάσκονται ή με ένα θεματικό πεδίο, το οποίο έχουν συζητήσει οι μαθητές.

Ορισμένες φορές απορρέει από ένα ή περισσότερα κείμενα, με τα οποία συνδέεται άμεσα ή έμμεσα το κείμενο (ή τα κείμενα) προέρχονται από το βιβλίο του μαθητή, το βιβλίο του καθηγητή, βιβλία άλλων μαθημάτων ή από άλλες πηγές στις οποίες αναζητά υλικό και δίνονται στο μαθητή μαζί με το θέμα που θα αναπτύξει. Το κείμενο (ή τα κείμενα) μπορεί να συνοδεύεται και από ορισμένες ερωτήσεις.

Είναι δυνατόν να προσδιορίζεται και η έκταση του κειμένου.

Είναι φανερό, λοιπόν, ότι παραγωγή λόγου είναι, εκτός από τα κείμενα που γράφονται στις καθορισμένες ώρες στην τάξη, και ορισμένες από τις εργασίες που δίνονται για το σπίτι, εφόσον εντάσσονται στο παραπάνω πλαίσιο. Παραγωγή λόγου, ακόμα, μπορούν να θεωρηθούν και οι γραπτές ή προφορικές ασκήσεις, που γίνονται στην τάξη, για να ασκηθούν οι μαθητές σε συγκεκριμένα είδη λόγου.

Για την αξιολόγηση της γλωσσικής ικανότητας του μαθητή λαμβάνονται υπόψη όλοι οι τομείς του λόγου («Ακούω», «Μιλώ», «Διαβάζω», «Γράφω»). Αξιολογείται, δηλαδή, τόσο η ικανότητά του να παράγει, ως πομπός, λόγο προφορικό ή γραπτό, όσο και η ικανότητά του να προσλαμβάνει, ως δέκτης, προφορικό ή γραπτό λόγο. Ο διδάσκων πρέπει να έχει υπόψη του ότι είναι δυνατόν ένας μαθητής να παρουσιάζει ιδιαίτερες ικανότητες σε έναν από τους παραπάνω τομείς του λόγου, ενώ αντίθετα να παρουσιάζει αδυναμίες σε κάποιον άλλο. Είναι όμως σημαντικό να γνωρίζει και ο μαθητής ποιες είναι οι αδυναμίες αλλά και ποια τα θετικά σημεία του λόγου του, ώστε να οδηγηθεί - σταδιακά- στην αυτοαξιολόγηση της έκφρασής του.

Ειδικότερα, για την αξιολόγηση της γλωσσικής ικανότητας του μαθητή ισχύουν τα παρακάτω:

Προφορική επικοινωνία

i) Ο μαθητής ως πομπός

Για την αξιολόγηση της προφορικής έκφρασης του μαθητή λαμβάνονται υπόψη:

- Η ικανότητα του μαθητή να μεταδίδει με σαφήνεια τις σκέψεις και τα συναισθήματά του·
- Η ικανότητά του να χειρίζεται ορθά τη γλώσσα (μορφοσυντακτικές δομές, λεξιλόγιο, κτλ.) και να αξιοποιεί τα παραγλωσσικά και τα εξωγλωσσικά γνωρίσματα της ομιλίας, για να «ζωντανέψει» το λόγο του.
- Η ικανότητά του να οργανώνει το λόγο του, ανάλογα με την περίπτωση της επικοινωνίας·

- Η φυσικότητα και η αμεσότητα στο λόγο του μαθητή, ιδιαίτερα αν πρόκειται για προσχεδιασμένο προφορικό λόγο·
- Η ικανότητα του μαθητή να παρακολουθεί τις αντιδράσεις (λεκτικές ή μη) του ακροατηρίου του και να ανταποκρίνεται σε αυτές, π.χ. να αναθεωρεί την άποψή του λαμβάνοντας υπόψη τις πληροφορίες ή / και τα επιχειρήματα των ακροατών - δεκτών.

ii) Ο μαθητής ως δέκτης:

Για την αξιολόγηση της ικανότητας του μαθητή να προσλαμβάνει τον προφορικό λόγο λαμβάνονται υπόψη:

- Η ικανότητα του μαθητή να προσλαμβάνει και να κατανοεί διάφορα είδη προφορικού λόγου από ποικίλους πομπούς (απαντά σε ερωτήσεις κατανόησης, παράγει ο ίδιος λόγο, ο οποίος βασίζεται στο λόγο που άκουσε κ.ο.κ.).
- Η ικανότητα του μαθητή να αξιολογεί τις σκέψεις και τα επιχειρήματα του πομπού στο λόγο που ακούει, λαμβάνοντας υπόψη το σκοπό του πομπού και την κατάσταση της επικοινωνίας.

Γραπτή επικοινωνία

i) Ο μαθητής ως πομπός

Για την αξιολόγηση της γραπτής έκφρασης του μαθητή λαμβάνονται υπόψη:

- Το περιεχόμενο
- Η χρήση της γλώσσας (σύνταξη, διατύπωση, στίξη, ορθογραφία κτλ.)·
- Η οργάνωση του λόγου (συνοχή και συνεκτικότητα)·
- Η καταλληλότητα του ύφους (επιλογή του κατάλληλου λεξιλογίου, του κατάλληλου τρόπου σύνταξης, γενικά της κατάλληλης γλωσσικής ποικιλίας, ανάλογα με την κατάσταση και το είδος του κειμένου)·
- Η αποτελεσματικότητα του κειμένου (η ικανότητα του πομπού να πετύχει το σκοπό που επιδιώκει με το κείμενο, π.χ. να πείσει ή και να προκαλέσει τις επιθυμητές ενέργειες / αντιδράσεις·

ii) Ο μαθητής ως δέκτης

Για την αξιολόγηση της ικανότητας του μαθητή να προσλαμβάνει το γραπτό λόγο λαμβάνονται υπόψη:

- Η ικανότητα του μαθητή να κατανοεί ποικίλα κείμενα και να απαντά σε διάφορες ερωτήσεις που αφορούν την επεξεργασία του κειμένου (π.χ. ερωτήσεις που αφορούν το περιεχόμενο, την οργάνωση, τη γλώσσα του κειμένου κτλ.), καθώς επίσης και να ανταποκρίνεται σε διάφορες ασκήσεις που αναφέρονται στο κείμενο (π.χ. πύκνωση και ανάπτυξη του λόγου, διάγραμμα κτλ.).
- Η ικανότητα του μαθητή να αξιολογεί και να σχολιάζει τις απόψεις, που αναφέρονται σε ένα κείμενο, ανάλογα με το σκοπό του πομπού και με το είδος λόγου το οποίο παράγει.

Τα κριτήρια της αξιολόγησης κλιμακώνονται ανάλογα με τη βαθμίδα της εκπαίδευσης (Δημοτικό, Γυμνάσιο) και με την τάξη της βαθμίδας στην οποία βρίσκεται ο μαθητής.

Συμπερασματικά πρέπει να τονιστεί ότι η αξιολόγηση στο γλωσσικό μάθημα:

- βασίζεται στις ίδιες αρχές με τη διδασκαλία,
- δρα συμπληρωματικά προς αυτή,
- προϋποθέτει τη συνεργασία ανάμεσα σε μαθητή και καθηγητή και
- έχει ως τελικό στόχο την αυτοαξιολόγηση του μαθητή και τη βελτίωση της γλωσσικής του έκφρασης.

5. Διδακτικό υλικό

- Σειρά διδακτικών εγχειριδίων νεοελληνικής γλώσσας για τις τρεις τάξεις του Γυμνασίου (βιβλίο μαθητή, βιβλίο καθηγητή).
- Σειρά διδακτικών εγχειριδίων για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (βιβλίο μαθητή, βιβλίο καθηγητή).
- Ανθολόγιο κειμένων (κατά κειμενικά είδη) για την άσκηση στην παραγωγή γραπτού λόγου.
- Γραμματική της νεοελληνικής γλώσσας για σχολική χρήση.
- Λεξικό της νεοελληνικής γλώσσας για σχολική χρήση (και σε ηλεκτρονική μορφή).
- Εικονογραφημένο λεξικό για την εκμάθηση της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας.
- Εποπτικό υλικό: Βιντεοταινίες για την Ιστορία και τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας.
- Ψηφιακοί δίσκοι δεδομένης μνήμης (cd-rom) για τη διδασκαλία της ελληνικής ως μητρικής και ως δεύτερης γλώσσας.

6. Προδιαγραφές βιβλίων και λοιπού διδακτικού υλικού

Ευσύνοπτα τεύχη των 230 σελίδων περίπου, ένα για κάθε μία τάξη. Οι σελίδες έχουν 35-36 στίχους και κάθε στίχος 50-60 διαστήματα. Καθαρό κείμενο κατά διδακτική ενότητα 2-2,5 σελίδες, που συνοδεύεται από ασκήσεις, ερωτήσεις, πίνακες, διαγράμματα και εικονογράφηση.

Παρουσιάζονται τα διάφορα γνωστικά θέματα-φαινόμενα με τη φυσική τους σειρά.

Δίνεται έμφαση στις δραστηριότητες-συνθετικές εργασίες από τους μαθητές.

Αποφεύγονται οι επικαλύψεις και οι ανουσίες λεπτομέρειες.

Το περιεχόμενο του κειμένου πρέπει να είναι εμφανές από τις επικεφαλίδες, οι οποίες αντανακλούν τις ιδέες και παραγράφους του κειμένου.

Οι διδακτικές ενότητες συνδέονται μεταξύ τους και με άλλα μαθήματα (διαθεματικά / διεπιστημονικά), ανάλογα με τη βαρύτητα και τη σπουδαιότητα που έχει η σύνδεση αυτή.

Τα βιβλία της γλώσσας παρέχουν πάντα περισσότερη ύλη ή εναλλακτικές και διαβαθμισμένες ερωτήσεις και ασκήσεις, γι' αυτό ο αριθμός των σελίδων δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια.

Δεν μπορεί να διαχωριστεί το βιβλίο του μαθητή από τις ερωτήσεις, καθώς αυτές αναφέρονται σε κείμενα που συνεξετάζονται με τα διδασκόμενα γλωσσικά φαινόμενα.

Το βιβλίο του καθηγητή μπορεί να είναι ένα για όλες τις τάξεις, περίπου 200 σελίδων, με χαρακτήρα επιμορφωτικό.

Γλώσσα του βιβλίου είναι η δημοτική σύμφωνα με το Ν. 1566/1986 παρ.1 και την ισχύουσα Νεοελληνική Γραμματική.

Η εικονογράφηση πρέπει να έχει σύντομη επεξήγηση και θα αναφέρεται στο εξεταζόμενο θέμα.

Η προτεινόμενη σχολική γραμματική θα είναι βιβλίο αναφοράς και για τις τρεις τάξεις και θα αποτελεί αναμορφωμένη έκδοση της Νεοελληνικής Γραμματικής του Μ. Τριανταφυλλίδη.